

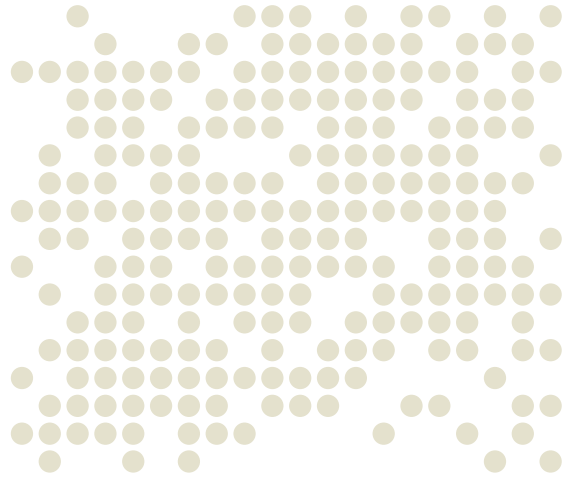
INFORMATIEBROCHURE VOOR
BELEIDSVERANTWOORDELIJKEN
EN BEHEERDERS VAN
SPORTACCOMMODATIES

toegankelijkheid

Sport **zonder** grenzen

INFORMATIEBROCHURE VOOR
BELEIDSVERANTWOORDELIJKEN
EN BEHEERDERS VAN
SPORTACCOMMODATIES

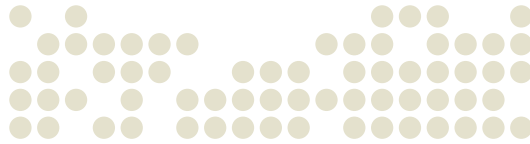
toegankelijkheid

Sport **zonder** grenzen

Inhoud

1	Op weg naar sport zonder grenzen	08
2	Wat is integrale toegankelijkheid?	10
	2.1. Zelfstandig gelijkwaardig deelnemen aan het maatschappelijke leven	
	2.2. Welke drempels belemmeren sportparticipatie?	
	2.3. Hoe toegankelijk is sport in Vlaanderen?	
3	Sport en toegankelijkheid in het Vlaamse beleid	14
	3.1. Gelijke kansen	
	3.2. Sport	
4	Ondersteuning, subsidies en informatie	17
	4.1. Ondersteuning om sportinfrastructuur toegankelijker te maken	
	4.1.1. Inhoudelijke en technische begeleiding door adviesbureaus toegankelijkheid	
	4.1.2. Subsidies voor toegankelijke sportinfrastructuur van de provincies	
	4.1.3. Het Vlaams Sportinfrastructuurplan en toegankelijkheid	
	4.2. Ondersteuning om evenementen toegankelijk te maken	
	4.3. Ondersteuning van aanbodontwikkeling, begeleiding en informatie over sportmogelijkheden voor mensen met een beperking	
	4.3.1. Bloso	
	4.3.2. De provinciebesturen	
	4.3.3. De sportfederaties voor mensen met een beperking	
	4.4. Communicatie en informatie toegankelijk aanbieden voor iedereen	
	4.4.1. Signalisatie	
	4.4.2. Informatieverlening	
	4.4.3. Onthaal	
5	Voorbeelden van goede praktijken	41
	Actieplan verbetert toegankelijkheid	
	Toegankelijke dienstverlening in het Antwerpse sportpaleis	
	Intro en Enter slaan handen in elkaar om voetbal toegankelijk te maken	
6	Nuttige adressen	45
	6.1. Vlaamse beleidsinstanties en organisaties	
	6.2. Adviesbureaus toegankelijkheid en provinciale diensten	
	6.3. Organisaties voor een aangepast sportaanbod	
	6.4. Steunpunten van overheden	
	Bibliografie	49

adidas

BFA
DFB

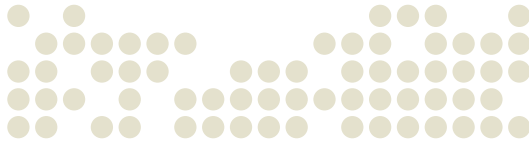
43

VIII. MEETING BASAURI 2006

Voorwoord van de ministers

Beste lezer

Supporteren voor je favoriete voetbalclub, je een avondje in het zweet trainen of baantjes trekken. Sporten is leuk! Daarom horen sportcentra makkelijk bereikbaar en toegankelijk te zijn voor iedereen en moet ook het sportaanbod dat zijn. Maar daar knelt net het schoentje: voor mensen met een handicap is het vaak niet zo eenvoudig om deel te nemen. Sport is nochtans een belangrijke hefboom om er echt bij te horen. Of je nu een actieve sporter of een supporter bent, je komt onder de mensen en je legt contacten.

Maar sport voor iedereen kan pas als enkele voorwaarden vervuld zijn. En u kunt een steentje bijdragen! Zo is er nood aan aangepaste sportzalen en – materiaal en aan een aangepast of inclusief sportaanbod of aan specifieke begeleidingscursussen. Maar ook 'kleine' inspanningen zoals gepast onthaal door baliemedewerkers kunnen het verschil maken. In deze brochure vindt u alvast heel wat tips en uitleg.

Als minister van Sport en minister van Gelijke Kansen sloegen wij alvast de handen in elkaar. En we roepen u op om het pad naar een volledig toegankelijke sportomgeving mee te effenen. Wist u dat u er niet alleen voor staat? Daarom vindt u in deze brochure ook de contactgegevens van potentiële partners, zoals onze expertisecentra en steunpunten toegankelijkheid. Zij kunnen u met raad en daad bijstaan als u kiest voor meer toegankelijkheid. Ook een aantal sportorganisaties die specifieke initiatieven op het touw zetten voor mensen met een beperking of actief zijn op het vlak van ondersteuning, vindt u terug in deze handige brochure.

Meer en betere sport voor iedereen in Vlaanderen.
Samen met u maken we er werk van.

Sportieve groeten

Kathleen Van Brempt
Vlaams minister van Gelijke Kansen

Bert Anciaux
Vlaams minister van Sport

1

Op weg naar sport **zonder** grenzen

Een volledig toegankelijke omgeving is in alle sectoren van onze samenleving van wezenlijk belang als we iedereen gelijke kansen willen geven. In 2007 zoomde het gelijkekansenbeleid in op de toegankelijkheid van de sportsector in Vlaanderen. Vrijtijdsbesteding is een hoeksteen in het realiseren van gelijke kansen.

Enter vzw, het Vlaams Expertisecentrum Toegankelijkheid, wil inspireren en sensibiliseren om integrale toegankelijkheid in zoveel mogelijk beleidsdomeinen ingang te laten vinden. Met deze informatiebrochure geeft Enter een aanzet om toegankelijkheid te verweven in het sportgebeuren en ideeën aan te reiken om verdere acties rond sport te ontwikkelen op gebied van accommodatie, aanbod en dienstverlening. Wie beleidsverantwoordelijke of beheerder is van een sportaccommodatie, ontdekt hier hoe de integrale toegankelijkheid van zijn sportaccommodatie, sportaanbod en dienstverlening kan verbeteren.

Het doel is:

- het aantal actieve sporters met een handicap te verhogen;
- het aantal supporters met een handicap in sportaccommodaties te verhogen;
- iedereen meer comfort te bieden in en rond sportaccommodaties en het sportgebeuren¹.

Om een integraal toegankelijke leefomgeving te realiseren is het ook belangrijk zowel op korte als op lange termijn naar resultaten te streven. Op korte termijn betekent dit dat toegankelijkheid van de bestaande sportinfrastructuur wordt verbeterd met eenvoudige ingrepen en weinig middelen. Voor nieuw te bouwen sportinfrastructuur moet het ontwerp al rekening houden met integrale toegankelijkheid. Op lange termijn plannen en denken zal toelaten structurele verbeteringen door te voeren zodat aanpassingswerken vermijdbaar worden.

Het is niet de bedoeling om een volledig overzicht te geven van alle initiatieven en aandachtspunten die bestaan op gebied van toegankelijkheid in de sport. U krijgt geen kant-en-klare oplossingen, maar maakt wel kennis met de organisaties en de mogelijkheden die er bestaan om onze omgeving voor iedereen toegankelijk te maken.

¹ Thema's zoals mobiliteit en financiële draagkracht komen niet aan bod, hoewel dit belangrijke randvoorwaarden zijn. Ze behoren echter niet tot het werkdomein van personen of instanties die zorg dragen voor de toegankelijkheid van sportaccommodaties en het sportaanbod.

Dirk Boon en Jonas Martens, twee topatleten²

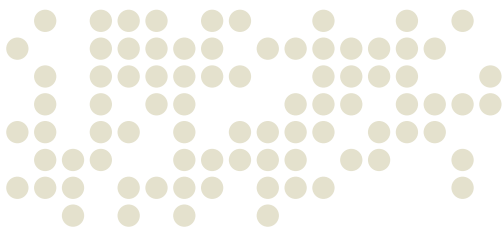
Fietser Dirk Boon (39) en zwemmer Jonas Martens (23) zijn atleten die topprestaties leverden tijdens de Paralympics in Athene in 2004. Boon behaalde de hoofdprijs op de olympische tijdrit. Martens haalde een finaleplaats op de 50 m crawl. Ze leverden deze topprestaties als 'vrijwilligers', gezien ze tot nu toe geen enkele sponsoring konden vinden.

Dirk en Jonas maakten op hun zesde kennis met het noodlot. Dirk Boon werd aangereden door een auto en heeft sindsdien een hersenletsel. Bij Jonas Martens stelden artsen een tumor in de knie vast en werd overgegaan tot amputatie. Nu is hij master in de lichamelijke opvoeding en bewegingswetenschappen.

Beiden zijn ze ervan overtuigd dat sport hen geholpen heeft hun handicap te overwinnen. Door sport leerden ze zich aan te passen en barrières te overwinnen. Ze hebben vooral zelf hun weg moeten vinden in de sportwereld en zijn echte doorzetters.

Na zijn ongeval verbleef Dirk Boon een maand in het Universitair Ziekenhuis van Pellenberg waar sport nog niet aan de orde was. Zijn interesse voor fietsen kwam later. Met hulp van zijn ouders en vrienden zocht hij het allemaal zelf uit. Omdat hij niet wist dat er competities voor gehandicapten bestonden, is hij pas op zijn achtentwintigste begonnen met competitiesport. Het is erg belangrijk voor gehandicapte jongeren om te weten dat sport in al zijn varianten een haalbare zaak is. Dirk Boon besteedt wekelijks 30 à 40 uur aan fietstraining. Lastig voor hem is het uitstippelen van een traject over goed berijdbare fietspaden.

Jonas Martens begon op zijn negende te zwemmen bij een valide zwemclub. Op een bepaald moment werd het duidelijk dat hij over het nodige talent beschikte maar dat hij nog veel moest trainen om voor internationale finales en medailles in aanmerking te komen. Jonas Martens traint vier à vijf keer per week, goed voor in totaal acht uur zwemmen en drie uur krachttraining.

² Bron: www.sporta.be, gedownload 19.03.2007.

2

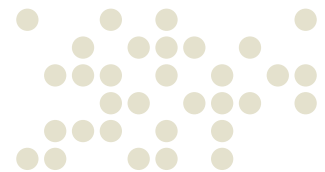

Wat is integrale toegankelijkheid?

Integrale toegankelijkheid is het bereikbaar, toegankelijk en bruikbaar maken van gebouwen, omgevingen en dienstverlening voor iedereen. Bovendien dienen gebruikers op een zelfstandige en gelijkwaardige manier van integrale toegankelijkheid te kunnen genieten. De uiteenlopende behoeften van zeer diverse doelgroepen worden met een geïntegreerde oplossing beantwoord.

2.1

Zelfstandig gelijkwaardig deelnemen aan het maatschappelijke leven

Een integraal toegankelijke leefomgeving en dienstverlening vormen de sleutel tot een volwaardige maatschappelijke integratie en participatie van iedereen en getuigt van een fundamenteel respect voor mensen. Toegankelijkheid is immers:

- een basisvoorwaarde voor mensen met een beperking om deel te nemen aan het maatschappelijke leven;
- een basiskwaliteit van een gebruiksvriendelijke, veilige en comfortabele omgeving voor iedereen;
- een basisrecht dat verankerd moet worden in onze samenleving.

Deze drievoudige basisstelling houdt ook in dat integrale toegankelijkheid pas realiseerbaar wordt wanneer gebruikers (basisvoorwaarde), experts (basiskwaliteit) en beleidsmakers (basisrecht) met elkaar overleggen, elk vanuit hun kennisdomein.

Toegankelijkheid wordt te veel geassocieerd met de fysieke, tastbare omgeving. Uiteraard horen in gebouwen hellingen, liften, aangepaste toiletten, aanwezig te zijn. Maar toegankelijkheid gaat verder dan deze essentiële voorzieningen. Net zo belangrijk zijn goede en heldere communicatie, duidelijke informatieverstrekking en klantvriendelijkheid, dienstverlening. Deze aspecten horen thuis onder de noemer 'toegankelijkheid van communicatie en informatie'.

- Nog te veel ontwerpen zijn afgestemd op jonge, fitte personen. Niet iedereen beantwoordt aan deze norm. De verschillen horen het uitgangspunt te zijn, niet het geïdealiseerd gemiddelde. Het ontwerp moet gelijke kansen bieden aan alle personen, wat ook hun beperkingen zijn: dat is het principe 'ontwerpen voor iedereen'. Kinderen en mensen met een kleine gestalte ondervinden bijvoorbeeld problemen omdat sommige voorzieningen te hoog staan.
- Ook informatie moet toegankelijk zijn. Brochures zijn soms opgesteld in een onbegrijpelijke taal of slecht leesbaar.
- Voor bezoekers van sportaccommodaties is het niet altijd even duidelijk waar ze naar toe moeten.
- Ouderen en personen met een tijdelijke beperking (mensen met een gebroken been, ouders met een kinderwagen, leveranciers enzovoort) stoten vaak op hindernissen in de omgeving.

Het principe 'ontwerpen voor iedereen' vereist geen zware meerkost bij nieuwbouw of nieuwe aanleg van sportieve voorzieningen. Bij renovatie speelt de technische en financiële haalbaarheid een rol. In beide gevallen geldt echter dat het vroegtijdig inschakelen van deskundigen een aanzienlijke meerwaarde en besparing zal opleveren. Het doordacht hiermee omgaan leidt bovendien tot een hoger gebruikscomfort voor iedereen.

Communicatie en informatie voor iedereen

Ook communicatie en informatie moet op maat van alle gebruikers worden toegankelijk gemaakt. Hoe beter daar is over nagedacht, hoe meer gebruikers ervan profiteren. Daarom is het belangrijk medewerkers te trainen in communicatie met personen die minder goed kunnen horen, zien of praten. Ook personen met minder verstandelijke mogelijkheden

hebben recht op een volwaardige sportbeleving. Die toegankelijkheid moet werken op alle domeinen, van dienstverlening in een sportcentrum tot sportaanbod, van vormgeving en redactie van brochures en websites tot het verschaffen van informatie, enzovoort.

Sport voor iedereen

Voor mensen met een beperking wordt best geen apart sportaanbod uitgewerkt buiten de sportsector. Beter is dat de reguliere sportwereld initiatieven neemt die toelaten ook doelgroepen van personen met beperkingen te bereiken. Dit kan door de drempels van het bestaande aanbod te verlagen of door specifieke maatregelen te nemen zoals het voorzien van aangepast sportmateriaal, het oprichten van G-kernen³, enzovoort. De uitdaging ligt in het zoeken naar een goede balans tussen een inclusieve en een categoriale aanpak: *inclusief waar het kan, categoriaal waar het moet*.

2.2 Welke drempels belemmeren sportparticipatie?

Sport is een belangrijk onderdeel van de vrijetijdsbesteding. Regelmatig sporten is ideaal om te ontspannen en gunstig voor de gezondheid. Wie actief sport in competitieverband leert omgaan met regels. Sport bevordert de eigenwaarde en stimuleert respect voor de ander.

Deelname aan sport is een recht voor iedereen, toch zijn er voor heel wat mensen nog drempels:

- de informatie over het sportaanbod is onduidelijk en onvoldoende bekend;
- mensen hebben een gebrek aan vrije tijd;
- sommigen beschikken niet over een sociaal netwerk om aan sport te participeren of het ontbreekt hen aan sociale vaardigheden;

- de kostprijs voor deelname aan sport ligt vaak hoog.

Voor mensen met een beperking zijn er daarnaast nog drempels die moeilijker te overstijgen zijn:

- ontoegankelijkheid van de sportinfrastructuur en omgeving;
- ontbreken van aangepast sportmateriaal;
- ontbreken van brochures en folders in een aangepast formaat, vorm en taal;
- onvoldoende specifieke sportactiviteiten voor actieve sporters met een handicap;
- onvoldoende specifieke begeleiding voor supporters met een handicap.
- onvoldoende toegankelijk en beschikbaar vervoer.

³ Een G-kern is een aangepast aanbod binnen bestaande sportverenigingen waar iedereen op zijn niveau een bepaalde sporttak kan beoefenen.

Deze drempels verschillen naargelang de aard van de beperking. Motorische beperkingen, visuele beperkingen, auditieve beperkingen, psychische en verstandelijke beperkingen, beperkingen op gebied van de ademhaling en uithouding: ze vragen elk om een gerichte aanpak. De beperkingen zijn vaak enkelvoudig, maar sommige personen hebben meerdere beperkingen. een aantal zijn zichtbaar, andere niet. De ene beperking wordt opgelost met aangepaste infrastructuur, de andere vereist aangepaste communicatie of begeleiding.

2.3

Hoe toegankelijk is sport in Vlaanderen?

Stap per stap groeit in Vlaanderen het besef over het belang en de grote belevingswaarde van sport voor mensen met een beperking. Kwantitatieve gegevens over het bestaande aanbod zijn in beperkte mate bij verschillende bronnen beschikbaar, maar een omvattend cijfermatig overzicht is nog niet beschikbaar.

Toegankelijkheid van sportinfrastructuur

Vroeger verschilden de methodieken om toegankelijkheid te onderzoeken van provincie tot provincie. Vandaag is een uniforme methodologie beschikbaar om gebouwen te screenen. De screenings gebeuren door de adviesbureaus toegankelijkheid en de resultaten ervan worden ingevoerd in de databank van Toegankelijk Vlaanderen, consulteerbaar op www.toegankelijkvlaanderen.be. Enter zorgt voor het beheer van de databank, die informeert over de toegankelijkheid van gebouwen, recreatieve voorzieningen, dienstverlenende organisaties en bepaalde sportaccommodaties.

De databank zorgt ervoor dat mensen met een handicap zich op voorhand kunnen informeren of het gebouw beantwoordt aan hun noden. De informatie is gedetailleerd, betrouwbaar en voor alle doelgroepen. Dit is een noodzakelijke en waardevolle service voor personen met een beperking. Meer informatie hierover vindt u op pagina 18 en 19. Het uitgangspunt is dat personen met een beperking zelfstandig, net als iedereen, moeten kunnen gebruikmaken van de sportinfrastructuur. In de toekomst moet de kwaliteit van de toegankelijkheid nog sterk verbeteren. Dit geldt in het bijzonder voor het zelfstandig gebruik van sportinfrastructuur in al zijn facetten.

Sportbeleving en sportaanbod

Er zijn de voorbije jaren verschillende onderzoeken gedaan die toelaten een beeld te vormen van hoe personen met een beperking sport beleven en wat ze vinden van het sportaanbod.

In opdracht van voormalig minister van Sport Marino Keulen verscheen in 2004 een studie van prof. Vanlandewijck (KUL)⁴ over de determinanten die het sportgedrag van personen met een beperking bepalen. Het document legt de vinger op verschillende pijnpunten, zoals de complexiteit van het G-sportlandschap, het beperkte sportaanbod in de revalidatiecentra in Vlaanderen, de onvoldoende consistentie in aangepaste bewegingsactiviteiten in de academische en niet-academische bewegingsgerelateerde opleidingen in Vlaanderen, enzovoort. Personen met een beperking die niet aan sport doen gebruiken volgens dit onderzoek het argument dat er te weinig informatie is over sportactiviteiten. Ze hebben vaak het vooroordeel dat sport overbodig of risicovol is. Daarnaast blijkt dat er weinig aanmoediging tot sportbeoefening is door de omgeving of professionele hulpverleners. Een correcte beeldvorming over G-sport bij het brede publiek én bij professionele hulpverleners dringt zich op. Opvallend in deze studie is dat de kostprijs geen reden blijkt te zijn om niet te participeren. Bepaalde sporten vragen wel een grotere financiële inspanning. Zowel voor sporten die weinig uitrusting vragen als voor sporten waarvoor meer of zelfs zeer gespecialiseerde sportuitrusting nodig is, blijken de kosten vergelijkbaar voor valide sporters en sporters met een beperking. De mogelijkheid tot sportspecifieke en handicapspecifieke subsidiëring vraagt evenwel verder onderzoek om de sportparticipatie te verhogen.

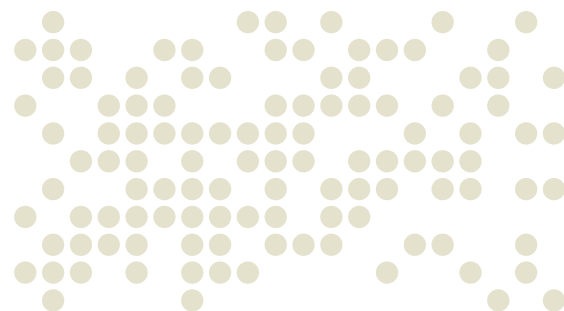
Een andere bron vermeldt dat een meerderheid van de mensen met een functiebeperking nooit aan sport doet en ook nooit naar sportwedstrijden gaat kijken⁵.

Een gezamenlijke brochure van de provinciale sportdiensten in Vlaanderen heeft het over een onderzoek waaruit blijkt dat 39 % van de personen

met een beperking nooit aan sport doet, terwijl dat bij de valide tegenhangers slechts 19 % van de bevolking is op een populatie van mensen tussen 15 en 50 jaar. De brochure verwijst naar een ander onderzoek dat stelt dat slechts 3 % van de groep personen met een fysieke of zintuiglijke beperking beneden de 60 jaar regelmatig sport beoefent⁶.

De resultaten van een recente enquête van Test-Aankoop bij mensen met een beperking tonen dat activiteiten zoals sport beoefenen of sportevenementen bijwonen bij veel respondenten zelden (minder dan één keer per maand) of nooit op de agenda staan. Nochtans verlangt 52 % van de respondenten actiever te zijn in de vrije tijd. Redenen hiervoor zijn dat hun lichamelijke toestand verhindert om meer te doen (82 %), hulp nodig hebben van iemand (55 %), en prijs (22 %)⁷.

De studies tonen aan dat in de praktijk mensen met een beperking nog veel te weinig gebruik kunnen maken van de sportfaciliteiten en het bestaande aanbod.

⁴ Bron: Vanlandewijck Y. e.a., 'Determinanten van sportgedrag bij personen met een beperking in Vlaanderen' KULeuven, 2004.

⁵ Bron: 'Vlamingen met een handicap of langdurige gezondheidsproblemen', in: Stativaria, maart 2005.

⁶ Bron: 'Oprichten van een G-afdeling in een sportclub, Provinciale Sportdiensten Antwerpen, Limburg, Oost-Vlaanderen, Vlaams-Brabant, West-Vlaanderen en de Vlaamse Gemeenschapscommissie, 2006.

⁷ Bron: Test-Aankoop, nr. 505, januari 2007.

3

Sport en toegankelijkheid in het Vlaamse beleid

Toegankelijkheid in de sport hangt af van twee beleidsdomeinen die hierrond nauw samenwerken: **Gelijke Kansen en Sport**.

3.1 Gelijke Kansen

Toegankelijkheid is naast gender en seksuele oriëntatie een thema bij het realiseren van de doelstellingen van Gelijke Kansen. Een toegankelijke leefomgeving speelt volgens Kathleen Van Brempt, minister van Mobiliteit, Sociale Economie en Gelijke Kansen, een sleutelrol omdat ze burgers toelaat actief en zelfstandig te leven. Het is de hoeksteen van een inclusieve, niet-discriminerende maatschappij⁸.

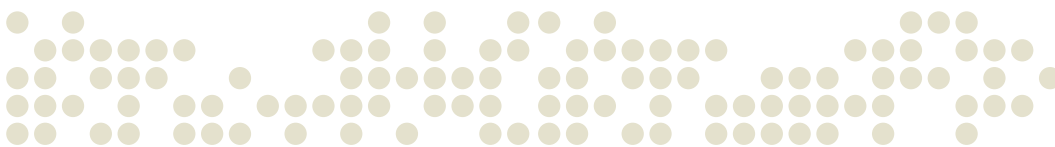
Binnen het gelijkekansenbeleid wordt groot belang gehecht aan de goede coördinatie en afstemming tussen de verschillende bevoegdheidsdomeinen. Sinds 2005 wordt structureel samengewerkt aan de uitbouw en verankering van de horizontale component van het Vlaamse gelijkekansenbeleid, met name door de toepassing van de open coördinatiemethode.

De coördinatie van het toegankelijkheidsbeleid in Vlaanderen behoort tot de bevoegdheid van de Vlaamse minister van Gelijke Kansen en wordt uitgevoerd door de cel Gelijke Kansen in Vlaanderen. Deze cel neemt ook de coördinatie van de onderliggende besturen op zich en ondersteunt de eigen Vlaamse beleidsdomeinen in het concreet maken van het toegankelijkheidsbeleid.

Het Vlaamse toegankelijkheidsbeleid wordt technisch en inhoudelijk bijgestaan door Enter vzw, het Vlaams Expertisecentrum Toegankelijkheid. Dit centrum ontwikkelt richtlijnen, voert onderzoek uit, sensibiliseert en informeert, maakt beleidsanalyses en stelt daaruit strategische actieplannen op. Daarnaast zorgt het voor de afstemming en het overleg tussen de adviesbureaus toegankelijkheid. Om ervoor te zorgen dat de ervaringsdeskundigheid van personen met een handicap zoveel mogelijk wordt opgenomen in zijn werking, werkt het expertisebureau samen met het Toegankelijkheidsoverleg Vlaanderen (TOV), de Vlaamse koepel van gebruikersorganisaties van personen met een handicap.

Binnen elk provinciebestuur werd een Provinciaal Steunpunt Toegankelijkheid opgericht. Deze steunpunten coördineren regionale initiatieven, informeren en sensibiliseren het grote publiek en ze ondersteunen en stimuleren de eigen en de lokale besturen in het voeren van een toegankelijkheidsbeleid.

Ieder steunpunt krijgt technische en inhoudelijke assistentie van een adviesbureau toegankelijkheid.

⁸ Beleidsnota Gelijke Kansen 2004-2009; Beleidsbrief Gelijke Kansen 2006-2007.

3.2 Sport

Het sportbeleid van Vlaams minister van Cultuur, Jeugd, Sport en Brussel Bert Anciaux is een tweesporenbeleid. Enerzijds gaat veel aandacht naar een Sport voor Allen-beleid, dat tot doel heeft 'zoveel mogelijk mensen, ieder op zijn niveau op een kwaliteitsvolle manier en in optimale omstandigheden regelmatig te laten sporten'. Het tweede spoor is het topsportbeleid, dat erop gericht is zo hoog mogelijke internationale resultaten te halen in zoveel mogelijk verschillende sporttakken. Beide sporen hebben elkaar nodig en stimuleren elkaar.

Het Sport voor Allen-beleidsspoor wordt vormgegeven in het Actieplan Sport voor Allen, dat in juli 2007 door de Vlaamse Regering werd goedgekeurd. Het bevat alle Vlaamse beleidsmaatregelen die het rijke en diverse aanbod aan Sport voor Allen-acties ondersteunen en stimuleren:

- de subsidiëring van lokale en regionale besturen voor het voeren van een Sport voor Allen-beleid met het nieuwe decreet Sport voor Allen;
- de subsidiëring van sportfederaties voor hun opdrachten rond sportpromotie, opleiding van trainers, ondersteuning van lokale sportclubs, ...;
- het sportinfrastructuurbeleid, voornamelijk via het nieuwe Vlaams Sportinfrastructuurplan;
- de sportkaderopleiding;
- de tewerkstelling in de sport;
- de sportpromotieacties vanuit Vlaanderen;
- de aandacht voor participatie en diversiteit;
- aandacht voor medisch en ethisch verantwoord sporten.

Het Overlegplatform Sport voor Allen adviseert de minister voor sport over nieuwe noden en acties. Het uitgestippelde beleid rond topsport werd vastgelegd in het Actieplan Topsport Vlaanderen 2016 en wordt aangestuurd door de topsportmanager en de taskforce topsport.

In het beleidsdomein sport is naast aandacht voor inclusief sporten, resoluut gekozen voor bijkomende stimulansen om kansengroepen naar sport toe te leiden. Deze doelgroepgerichte aanpak is een aanvulling op algemene initiatieven die sportparticipatie bevorderen vanuit de Vlaamse overheid, de lokale besturen en andere actoren.

In het decreet op het lokale en regionale Sport voor Allen-beleid wordt bijvoorbeeld aan de gemeenten gevraagd om in hun lokaal sportbeleidsplan initiatieven te nemen die de toegankelijkheid en diversiteit in sport bevorderen, naast ondersteuning van sport in verenigingen. Daarvoor dient de gemeente dan 10 % van de Vlaamse middelen in te zetten. De gemeenten zijn vrij om zelf accenten te leggen voor één of meerdere kansengroepen. De provinciale besturen krijgen binnen dit decreet een opdracht rond gehandicaptensport: minstens 20 % van de subsidie die de Vlaamse Regering toekende, moet sociale achterstanden op gebied van sportparticipatie van personen met een beperking corrigeren. Ook aan de Vlaamse Gemeenschapscommissie wordt gevraagd om minstens 10 % van de middelen die ze van Vlaanderen krijgt, te gebruiken voor de ondersteuning van sporttoegankelijkheid.

In het decreet op de ondersteuning van de sportfederaties zijn naast subsidies voor de basiswerking ook subsidies voor de uitvoering van verschillende facultatieve opdrachten opgenomen (jeugdsport, topsport, sportkampen, prioriteitenbeleid). De facultatieve opdracht prioriteitenbeleid heeft te maken met specifiek beleid voor kansengroepen. De Vlaamse Regering bepaalt per Vlaamse bestuursperiode één kansengroep waarrond de sportfederaties initiatieven kunnen opstarten. Van 2006 tot en met 2008 is dit de kansengroep mensen met een beperking. Verschillende sportfederaties hebben alleen of in samenwerking met één van de gehandicapten sportfederaties Recreas, Psylos of de Vlaamse Liga voor Gehandicaptensport, projecten lopen die de mogelijkheden voor mensen met een beperking om aan sport te doen sterk uitbreiden. Ook in het topsportbeleid is er aandacht voor topsport voor personen met een beperking. Gehandicapte topatleten aangesloten bij de Vlaamse Liga voor Gehandicaptensport kunnen dankzij de facultatieve opdracht prioriteitenbeleid en andere topsportprojecten ondersteuning en begeleiding krijgen.

Een ander initiatief van Vlaanderen met sporttoegankelijkheid als aandachtspunt, is het recent door de Vlaamse Regering goedgekeurde Vlaams Sportinfrastructuurplan. Met dit plan zal in een partnerschap met de lokale besturen de achterstand en nood aan sportinfrastructuur voor ruim 35 % weggewerkt worden. De lokale besturen krijgen een jaarlijkse tussenkomst van Vlaanderen van 30 % van de beschikbaarheidsvergoeding voor het gebruik van de nieuw aan te leggen infrastructuur. De prioriteit gaat naar de aanleg van sporthallen, kunstgrasvelden en zwembaden en multifunctionele sportcentra. Bijzondere aandacht gaat naar rationeel energieverbruik en architecturale criteria, waaronder het criterium 'maximale toegankelijkheid'.

Naast de bestaande sectorale decreten werd recent ook het sectoroverschrijdende participatiedecreet goedgekeurd. Dit decreet verankert stevig het maatschappelijke belang van participatie, in aanvulling op de bestaande sectorale decreten voor de domeinen cultuur, jeugd en sport. Eén van de hoofddoelstellingen is het aanpakken en wegwerken van de participatiedrempels voor kansengroepen zoals personen in armoede, gedetineerden, personen met een handicap en zieken, mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond en gezinnen met jonge kinderen.

Op deze manier ondersteunt Vlaanderen met verschillende decreten allerlei sportactoren om een divers en toegankelijk sportbeleid te voeren. Bloso, de provinciale sportdiensten en de drie sportfederaties voor mensen met een beperking zijn de belangrijkste actoren in dit beleid.

4

Ondersteuning, subsidies en informatie

4.1

Ondersteuning om sportinfrastructuur toegankelijker te maken

Het verbeteren van de toegankelijkheid van de sportinfrastructuur vraagt om een professionele aanpak. Deze publicatie wijst de weg naar organisaties en instanties die de nodige ondersteuning kunnen bieden.

4.1.1.

Inhoudelijke en technische begeleiding door adviesbureaus toegankelijkheid

In elke Vlaamse provincie is een adviesbureau toegankelijkheid actief. Deze adviesbureaus zijn gelijkaardig qua opzet, maar hun werking kan onderling nog verschillen. Alle adviesbureaus beschikken over de nodige kennis en ervaring en zijn uw partner voor het verlenen van toegankelijkheidsadvies. Zowel voor het integraal toegankelijk maken van nieuwe projecten als voor de verbetering van bestaande infrastructuur kunt u bij deze adviesbureaus terecht:

- voor de provincie Antwerpen: Centrum voor Toegankelijkheid van de Provincie Antwerpen (CTPA);
- voor de provincies Limburg en Vlaams-Brabant: Toegankelijkheidsbureau vzw (TGB);
- voor de provincie Oost-Vlaanderen: Adviesbureau Toegankelijke Omgeving vzw (ATO);
- voor de provincie West-Vlaanderen: West-Vlaams Bureau voor Gelijke Kansen en Toegankelijkheid vzw (Westkans).

Vragen? Aarzel niet en neem contact op met één van de adviesbureaus toegankelijkheid: ze helpen u graag verder!

Bouwt of verbouwt u sportaccommodatie? Maak ze dan toegankelijker!

In elk adviesbureau bieden architecten of bouwkundigen toegankelijkheidsadvies op maat. In nauw overleg met de opdrachtgever en zijn ontwerper formuleren zij een aanbeveling die optimale toegankelijkheid garandeert. Er is aandacht voor de ruimtelijke behoeften van mensen met diverse beperkingen en ouderen, zodat iedereen meer gebruikscomfort kan genieten.

Idealiter sluit het advies aan bij de stappen van het bouwproces zodat de adviseurs kunnen meedenken vanaf het voorontwerp tot en met de oplevering van de werken. Wie van bij het begin van het ontwerp rekening houdt met de principes van toegankelijk ontwerpen, hoeft daar geen hogere prijs voor te betalen.

Achteraf aanpassen brengt altijd een grotere meerkost met zich mee.

Alles wordt in het werk gesteld om het advies zo snel en efficiënt mogelijk te laten verlopen, zodat geen vertraging van het bouwdoosier ontstaat.

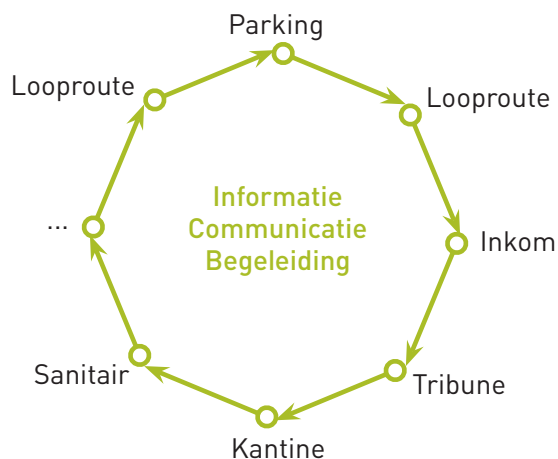
Voor een bestaand gebouw kan het nuttig zijn eerst de kosten en baten in kaart te brengen die gepaard gaan met het toegankelijk maken. Ook voor een dergelijke haalbaarheidsstudie kunt u terecht bij de adviesbureaus toegankelijkheid.

De toegankelijkheid van uw bestaande accommodatie evalueren

Als de eigenaar of beheerder een goed beeld wil over de toegankelijkheid van zijn accommodatie, kunnen de adviesbureaus ook de toegankelijkheid van een bestaand gebouw beoordelen. Als beheerder krijgt u een volledig zicht op bestaande toegankelijkheidsproblemen. Het advies toont welke aanpassingen nodig zijn om het geheel beter toegankelijk te maken en welke acties op korte, middellange en lange termijn mogelijk zijn. Zo ontstaat een actieplan dat prioriteiten en een timing vastlegt voor de aanpassingen gespreid over meerdere jaren.

De toegankelijkheidswebsite: www.toegankelijkvlaanderen.be

Het aanbieden van eenvormige en betrouwbare informatie over toegankelijkheid is een essentiële dienstverlening voor personen met een beperking. Al te veel staan in brochures labels zoals het rolstoelsymbool zonder dat de toegankelijkheid ook ter plekke werd geverifieerd. Bovendien wordt toegankelijkheid zo op verschillende manieren geïnterpreteerd, wat verwarrend is voor personen met een beperking. Om dit te verhelpen is de website www.toegankelijkvlaanderen.be online, en die hanteert uniforme richtlijnen. Hier vinden gebruikers informatie over de mate van toegankelijkheid van gebouwen, publieke ruimten en voorzieningen. De informatie in www.toegankelijkvlaanderen.be is het resultaat van ernstig onderzoek ter plaatse door gespecialiseerde toegankelijkheidsmeters. Aan de hand van objectieve vragenlijsten meten zij de verschillende onderdelen die de toegankelijkheid bepalen, zoals de breedte van de deuren, de circulatieruimte, enzovoort. Niet alleen de toegankelijkheid van de verschillende onderdelen van een gebouw zijn van belang, maar ook de onderlinge combinaties en meer bepaald de route die men moet afleggen om ergens te geraken. Om dat te bereiken moet zowel de infrastructuur als de omgeving en de dienstverlening integraal toegankelijk zijn. Een voor de supporter of sporter

volledig toegankelijke sportactiviteit omvat alle aspecten van de sportbeleving, van aankomst tot vertrek. Dit is de 'keten van toegankelijkheid'. Eerst komt de bereikbaarheid van de sportaccommodatie (openbaar vervoer, aangepaste parkeerplaatsen, toegangspaden, ...), dan volgt de betreedbaarheid van de sportaccommodatie (inkomdeur van de infrastructuur, trappen voor de inkom, ...) en vervolgens de bruikbaarheid van de sportaccommodatie (aangepast toilet, kantine, aangepaste douches, ...).

De website bevat niet alleen informatie over sportcentra maar ook over fiets- en wandelpaden. Er zijn momenteel meer dan honderd sportaccommodaties opgenomen die volledig werden gescreend en waarvan de graad van toegankelijkheid is gemeten. Iedereen kan via de website snel informatie opvragen, aangepast aan zijn specifieke beperkingen en behoeften. De eigenaar of beheerder van de sportaccommodatie ontvangt een verslag van het toegankelijkheidsonderzoek. Hierin staan bij de knelpunten tips en aanbevelingen over hoe de toegankelijkheid van de sportaccommodatie met beperkte inspanningen verbeterd kan worden. Zijn er structurele tekorten op gebied van toegankelijkheid, dan is advies op maat aangewezen. Hiervoor kan men terecht bij de provinciale adviesbureaus voor toegankelijkheid.

De sportaccommodatie wordt niet in zijn geheel toegankelijk bevonden of niet. Ze wordt opgedeeld in verschillende onderdelen zoals het parkeerterrein, de inkom, het toilet, de vergaderzaal, de cafetaria. Aan elk van deze onderdelen wordt een toegankelijkheidsniveau toegekend. Zo ontstaat een genuanceerd beeld over de toegankelijkheid van het gebouw.

De drie toegankelijkheidsniveaus zijn:

- + (plus) : dit deel van de sportaccommodatie is zelfstandig toegankelijk;
- +/- (plus/min) : dit deel van de sportaccommodatie is toegankelijk met hulp;
- (min) : dit deel van de sportaccommodatie is niet toegankelijk voor iedereen.

Deze niveaus zijn gebaseerd op internationale criteria en richtlijnen die tot stand kwamen na overleg met alle provinciale adviesbureaus toegankelijkheid en de gebruikersorganisaties. Uitgangspunt is dat iemand zelfstandig, dus zonder hulp van anderen, de sportaccommodatie kan bereiken, betreden en gebruiken. De lat ligt hoog: wie de grootste toegankelijkheidsbehoefte heeft bepaalt de norm. De rolstoelgebruiker stelt ruimtelijk gezien de hoogste eisen aan de fysieke omgeving.

Voordrachten, vorming en opleiding voor medewerkers

Voor heel wat sporters en bezoekers vormen personen als onthaalmedewerkers, zaalwachters en cafetaria-uitbaters het eerste contact met een sportaccommodatie. Ze hebben niet alleen een informatieve rol, maar kunnen ook drempelverlagend werken voor bezoekers die toegankelijkheidsproblemen ondervinden. Hun klantvriendelijke houding en extra service kan een compensatie vormen voor tekortkomingen op gebied van fysieke toegankelijkheid. Voor sommige handicaps, zoals personen met een verstandelijke beperking, zijn er minder noden wat betreft infrastructuur, maar veel meer op gebied van communicatie, opvang en informatieverstrekking.

De doelstellingen van een vorming 'klantvriendelijk onthaal en omgaan met personen met een beperking' zijn:

- deelnemers bewustmaken van de beperkingen waarmee personen met een beperking te maken krijgen;
- deelnemers overtuigen van het belang van integrale toegankelijkheid;
- deelnemers op de hoogte brengen van de elementaire regels om personen met een handicap te begeleiden;
- deelnemers wijzen op het belang van een klantvriendelijk onthaal van personen met een beperking;
- attitudevorming.

Informatiefolders en wenkenbladen ter beschikking

In opdracht van Gelijke Kansen in Vlaanderen hebben het Toegankelijkheidsbureau vzw en Enter vzw een reeks wenkenbladen⁹ opgesteld met concrete tips en aanbevelingen om gebouwen beter toegankelijk te maken, zowel fysiek als communicatief. Omdat de wettelijke reglementeringen niet up-to-date zijn, gaan de normen in de wenkenbladen soms verder dan hetgeen wettelijk geregeld is¹⁰. Deze informatiefolders zijn als werkinstrument vooral bedoeld om verschillende doelgroepen, zowel gebruikers en professionelen als het grote publiek, te informeren over de problematiek. Ze moeten het algemene bewustzijn over het belang van toegankelijkheid verhogen. Deze publicaties kunt u downloaden op www.entervzw.be.

Volgende wenkenbladen zijn specifiek voor sportinfrastructuur opgesteld:

- 'Toegankelijkheid van sporthallen en zwembaden';
- 'Toegankelijkheid van voetbalstadions'.

Enkele meer algemene wenkenbladen kunnen ook van toepassing zijn voor sportaccommodaties:

- 'Toegankelijkheid van signalisatie in en rond het gebouw';
- 'Toegankelijkheid van voetpaden';
- 'Toegankelijkheid van restaurants en cafés'.

⁹ De wenkenbladen zijn gratis en kunnen worden opgevraagd bij de provinciale adviesbureaus toegankelijkheid; voor grote aantallen kan men terecht bij Gelijke Kansen in Vlaanderen.

¹⁰ Inrichtingen voor sport en openluchtlevens ressorteren onder de wet van 17 juli 1975 en het uitvoeringsbesluit van 9 mei 1977 betreffende de toegang van gehandicapten tot gebouwen toegankelijk voor het publiek. Deze wet bepaalt dat slechts een bouwvergunning wordt verleend als bij nieuwbouw en belangrijke verbouwingen rekening wordt gehouden met de omschreven normen inzake toegankelijkheid. Nieuwe wetgeving is thans in voorbereiding.

4.1.2

Subsidies voor toegankelijke sportinfrastructuur van de provincies

Antwerpen

Voor de komende legislatuur lanceert de provincie Antwerpen een nieuw toegankelijkheidsonderzoek met de doorlichting van 79 gemeentelijke sportaccommodaties. De gemeenten krijgen gratis advies van het Centrum voor Toegankelijkheid. De accommodaties worden opgenomen in de databank van www.toegankelijkvlaanderen.be.

Daarnaast onderzoekt de provincie Antwerpen de mogelijkheid om de uitbouw van bovenlokale sportinfrastructuur te stimuleren en/of te ondersteunen. Op basis van het rapport van het Centrum voor Toegankelijkheid kan ze besluiten de aanpassingen aan de sportaccommodaties te subsidiëren. Investerings in nieuwe accommodaties komen slechts in aanmerking voor zover ze beantwoorden aan de normen van toegankelijkheid.

Limburg

Momenteel bestaan er in deze provincie vier subsidiereglementen.

Daarvan zijn er twee van toepassing voor infrastructuurwerken:

- een subsidie voor kleine aanpassingswerken aan Limburgse sportaccommodaties voor personen met een beperking. De aanpassingen moeten de toegankelijkheid, de bereikbaarheid of het gebruik van de sportaccommodatie verbeteren voor personen met een beperking of mobiliteitsproblemen. Deze provinciale subsidie kan tot 75 % bedragen van de totale kostprijs, met een maximum van 5.000 euro voor de specifieke aanpassingswerken. Eén van de voorwaarden is dat het afrekeningsdossier een attest bevat van vzw Toegankelijkheidsbureau (een twintigtal dossiers is in behandeling);
- een subsidie voor de oprichting, de verwerving of de uitbouw van Limburgse sportaccommodaties met minstens een regionaal karakter. De investeringen moeten een bijdrage leveren aan de actuele behoeften voor regionale sportinfrastructuur. Bij de uitbouw van bestaande accommodatie moeten de investeringen de kwaliteit van de sportaccommodatie verbeteren en zo mogelijk een uitbreiding van de faciliteiten mogelijk maken. Eén van de voorwaarden is dat de accommodatie toegankelijk moet zijn voor personen met een beperking. Dit moet aangetoond worden met een positief attest afgeleverd door vzw Toegankelijkheidsbureau.

Oost-Vlaanderen

De provincie Oost-Vlaanderen kent aan Oost-Vlaamse gemeentebesturen, gemeentelijke vzw's en intergemeentelijke samenwerkingsverbanden een subsidie toe ter bevordering van de toegankelijkheid van haar openbare sportaccommodaties. Het betreft openluchtssportaccommodaties en sporthallen, sportzalen en zwembaden met openbaar karakter. Voor deze subsidie komen zowel infrastructuurwerken in aanmerking (voorzien van hellende vlakken, een zwembadlift; aanpassen van kleedkamers, toilet- en doucheruimten; aanpassen van de balie, de toeschouwersruimten en de cafetaria), als de aankoop van specifiek materiaal. De provinciale subsidie bedraagt 50 % van de kostprijs met een maximum van 5.000 euro.

Vlaams-Brabant

De provincie Vlaams-Brabant heeft sinds 2004 een subsidiereglement waarbij de bestendige deputatie aan Vlaams-Brabantse gemeenten, intercommunales, intergemeentelijke

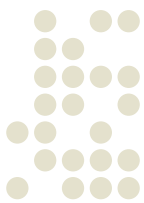
samenwerkingen of vzw's die de gemeentelijke overdekte sportaccommodaties beheren, subsidies kan verlenen voor investeringen die voor personen met een beperking de toegankelijkheid van bestaande overdekte sportaccommodaties verbeteren. Deze investeringen moeten rechtstreeks verband houden met de opmerkingen die door vzw Toegankelijkheidsbureau geformuleerd werden in het kader van de screenings van gemeentelijke zwembaden en sporthallen die werden aangeboden door de provincie in 2002 en 2003. De provinciale subsidie bedraagt maximaal 50 % van de in aanmerking genomen kostprijs met een maximum van 12.500 euro. De voor subsidiëring in aanmerking genomen uitgaven zijn uitsluitend het advies en de evaluatie van de vzw Toegankelijkheidsbureau en de kosten van de werken.

Sinds het najaar van 2007 biedt het provinciebestuur de mogelijkheid aan alle gemeenten en steden uit Vlaams-Brabant om gratis advies in te winnen voor nieuwbouw, verbouw- of uitbreidingsprojecten bij het Toegankelijkheidsbureau vzw.

4.1.3

Het Vlaams Sportinfrastructuurplan en toegankelijkheid

Een belangrijk instrument om mensen aan het sporten te krijgen is een degelijke sportinfrastructuur. Zonder geschikte infrastructuur kunnen heel wat sporten niet beoefend worden. Ondanks de inspanningen die de Vlaamse, provinciale als gemeentelijke overheden de voorbije jaren leverden, blijkt op lokaal gebied voor heel Vlaanderen een tekort van 620 miljoen euro aan overdekte en openlucht sportinfrastructuur te bestaan. Om dit te verhelpen werd een ambitieus Vlaams Sportinfrastructuurplan uitgewerkt. In een partnerschap met de lokale besturen en door middel van de methode van de alternatieve financiering, zal in de loop van de volgende jaren de nood aan sportinfrastructuur voor ruim 35 % weggewerkt worden. Dit is alles samen goed voor een investeringsbedrag van in totaal 225 miljoen euro, de grootste investering ooit in sportinfrastructuur in Vlaanderen.

Het sportinfrastructuurfonds zal instaan voor zowel het ontwerp, de bouw, de financiering als het onderhoud van de talloze sportinfrastructuurprojecten die de volgende jaren zullen worden gerealiseerd. De Vlaamse overheid zal 30 % van de beschikbaarheidsvergoeding subsidiëren. De overige 70 % is ten laste van de lokale besturen, maar zij kunnen hiervoor op hun beurt samenwerkings- en financieringsovereenkomsten sluiten met partners uit de onderwijssector en/of private partners.

In deze fase gaat de keuze uit naar vier soorten projecten: eenvoudige sporthallen, multifunctionele centra, kunstgrasvelden en eenvoudige zwembaden. De lokale besturen waarvan het sportbeleidsplan aanvaard werd, kunnen een projectaanvraag

indienen tegen 21 december 2007. De selectie-adviescommissie die bestaat uit mensen van Bloso, Departement CJSB, VSF, de Vlaamse Bouwmeester, het Kenniscentrum PPS, PMV en de kabinetten sport en begroting, zal dossiers screenen aan de hand van volgende selectiecriteria:

- reële behoefte aan bijkomende sportinfrastructuur;
- geen exclusief gebruik;
- goede toegankelijkheid;
- realiseerbaar voor eind 2011;
- goede geografische spreiding.

De projecten dienen in te spelen op een reële behoefte aan nieuwe sportinfrastructuur en moeten meerdere gebruikers ten

goede komen: sportclubs, individuele sportbeoefenaars, scholen, gemeenten, enzovoort. Het project moet realiseerbaar zijn voor 2011. Dit heeft onder meer te maken met het beschikbaar hebben van een bouwrijp perceel, een geschikte locatie in het kader van de ruimtelijke ordening, het tijdig nemen van de noodzakelijke beslissingen en het bekomen van de nodige toelatingen, enzovoort. Onder het criterium goede toegankelijkheid valt de gemakkelijke

bereikbaarheid, de aanwezigheid van voldoende parkeergelegenheid in de omgeving en de integrale toegankelijkheid voor verschillende bevolkingsgroepen zoals personen met een beperking. Tot slot wordt gestreefd naar een optimale spreiding van de sportinfrastructuur over de verschillende regio's, rekening houdend met de vastgestelde behoeften aan sportinfrastructuur.

De geselecteerde projecten zullen tussen eind 2008 en begin 2011 gepland en gebouwd worden. Het Vlaams Sportinfrastructuurplan zal in deze periode een reële inhaalbeweging ter waarde van 225 miljoen euro realiseren van volgende nieuwe én voor mensen met een beperking toegankelijke sportinfrastructuur:

- 60 kunstgrasvelden;
- 50 sporthallen;
- 5 eenvoudige zwembaden;
- een aantal multifunctionele centra.

4.2

Ondersteuning om evenementen toegankelijk te maken

Intro maakt evenementen, muziekfestivals en sportmanifestaties toegankelijk voor mensen met een handicap en besteedt hierbij bijzondere aandacht aan het organisatorische aspect van de toegankelijkheid. Intro is ontstaan op vraag van personen met een handicap die evenementen wilden bezoeken en is gegroeid uit een organisatie van en voor personen met een handicap. Intro ondersteunt een brede waaier aan sportmanifestaties zoals de Memorial Van Damme, wielervedstrijden als de Ronde van Vlaanderen en Gent-Wevelgem, veldritwedstrijden, indoor-sportmanifestaties zoals de Lotto Zesdaagse en het tennistornooi Gaz de France, interlands van de Rode Duivels, de finale van de voetbalbeker van België, enzovoort. Ook bij de toegankelijkheid van eenmalige sportmanifestaties zoals de passage van de Tour de France in Vlaanderen of het Wereldkampioenschap Veldrijden is Intro zeer vaak intensief betrokken.

Hulp voor organisatoren en verantwoordelijken

Intro zoekt samen met de organisator of verantwoordelijke naar praktische oplossingen die tegemoetkomen aan de noden van mensen met een auditieve, fysieke, visuele of verstandelijke handicap. Toegankelijkheid is meer dan fysieke toegankelijkheid. Ook goede communicatie en informatie, een goede dienstverlening krijgen alle aandacht bij ondersteuning. Daar waar toegankelijkheidsadvies betreffende de permanente infrastructuur nodig blijkt te zijn, wordt doorverwezen naar en op maat samengewerkt met een adviesbureau toegankelijkheid.

De ondersteuning die Intro bij een evenement biedt, kan bestaan uit:

- toelichting van de verschillende aspecten van toegankelijkheid op een evenement, met bijzondere aandacht voor de keten van toegankelijkheid;
- toegankelijkheidsadvies voorafgaand aan het gebeuren;
- ondersteuning in de communicatie over de toegankelijkheidsinspanningen;

- organisatie van een infopunt waar personen met een handicap met hun vragen terecht kunnen;
- opvolging van de toegankelijkheidsinspanningen tijdens het evenement;
- inzetten van Introvrijwilligers die een aanspreekpunt zijn voor personen met een handicap, die zorgen voor een goed onthaal en assistentie leveren indien dit wenselijk is.

Sensibilisering en informatieverstrekking

Naast deze belangrijke implementatieopdracht, investeert Intro in sensibilisering. Door te stimuleren dat mensen met en zonder handicap elkaar in een ontspannen sfeer kunnen ontmoeten, worden stappen in de richting van een inclusieve samenleving gezet. Daarbij focust de organisatie zich op zijn drie doelgroepen:

- Intro wil organisatoren van evenementen bewustmaken van het belang van toegankelijkheid.
- Daarnaast investeert Intro in de bekendmaking van het aanbod bij personen met een handicap, zodat deze bevolkingsgroep weet heeft van de aangeboden mogelijkheden.
- Intro wijst de verschillende overheden en andere belangrijke actoren op het belang van toegankelijke evenementen en probeert door samenwerking tot concrete acties te komen.

Een concreet voorbeeld hiervan is de samenwerking die Intro met Enter opzette om het voetbalgebeuren beter toegankelijk te maken voor personen met een handicap (zie pagina).

In opdracht van Gelijke Kansen in Vlaanderen maakte Intro een brochure met toegankelijkheidstips voor organisatoren, met aandacht voor zowel de toegankelijkheid van informatie als aan de toegankelijkheid van infrastructuur. Ook het belang van een goed onthaal en het organiseren van assistentie komen erin aan bod. U kan deze brochure bij Intro verkrijgen of via www.inclusie.be.

Vernieuwing en experiment

Om zijn opdracht te realiseren, zoekt Intro continu naar vernieuwing. Een paar voorbeelden: in 2006 zorgde Intro voor een Europese primeur door ringleidingen te gebruiken op openluchtevenementen. In 2007 was er opnieuw een primeur: het gebruik van voelstoelen op indooevenementen. Deze zetten geluid in trillingen om, waardoor geluid voelbaar wordt voor doven en slechthorenden. Het hoeven trouwens niet altijd spectaculaire middelen te zijn. Vaak zit de vernieuwing in kleine zaken die evenementen een stuk toegankelijker maken voor personen met een handicap.

Vorming

Het spreekt voor zich dat Intro tijd en energie investeert in de vorming en begeleiding van deze vrijwilligers. Daarnaast organiseert Intro ook vorming voor externen die soortgelijke opdrachten vervullen (informatie, vorming en assistentie voor personen met een handicap).

Vrijwilligerswerking

Intro beschikt over een ruime vrijwilligersploeg die de informatie-, onthaal- en assistentieopdracht tijdens evenementen voor zijn rekening neemt.

4.3 Ondersteuning van aanbodontwikkeling, begeleiding en informatie over sportmogelijkheden voor mensen met een beperking

4.3.1 BLOSO

Bloso is het Intern Verzelfstandigd Agentschap voor de bevordering van de lichamelijke ontwikkeling, de sport en de openluchtrecreatie, ofwel dat deel van de Vlaamse administratie dat zorgt voor de uitvoering van het Vlaamse sportbeleid. Naast het uitvoeren van de verschillende subsidiedecreten, staat Bloso in voor de organisatie van allerlei sportpromotionele initiatieven. Binnen het sportpromotieaanbod van Bloso zijn verschillende evenementen voor mensen met een beperking terug te vinden en wordt er binnen de traditionele evenementen rekening gehouden met aangepaste programma's voor inclusief sporten. Zo bevatten de Gordel en de Gordel voor scholen specifieke parcours en mogelijkheden voor gehandicapten. Voor de Jeugdolympiade in 2008 werden de testbatterijen voor kinderen in tien verschillende sporten in samenwerking met de VLG (Vlaamse Liga Gehandicaptensport) aangepast, zodat ook kinderen met een beperking kunnen deelnemen.

Bloso zorgt ook voor de opleiding van sportkaders via de Vlaamse Trainersschool. Één van de opleidingen is een sporttakoverschrijdende module voor de begeleiding van sporters met een handicap en voor een aantal sporten zoals zwemmen, voetbal en gymnastiek bestaat er eveneens een sporttakspecifieke module.

Een laatste kerntaak van Bloso is de organisatie van sportkampen en sportstages in de eigen Blosocentra. Elk van deze dertien centra is toegankelijk voor gehandicapten, maar zowel de sport- als de verblijfsaccommodatie van het Blosocentrum in Blankenberge werd bijkomend uitgerust voor mensen met een beperking.

4.3.2. De provinciebesturen

Gezamenlijk aanbod

De brochure 'Oprichten van een G-afdeling in een sportclub' werd samengesteld door de sportdiensten van de provincies Antwerpen, Limburg, Oost-Vlaanderen, Vlaams-Brabant, West-Vlaanderen en de Vlaamse Gemeenschapscommissie in samenwerking met het Bloso, Psylos, Recreas, de Vlaamse Liga Gehandicaptensport en de Vlaamse Trainersschool. De brochure richt zich tot reguliere sportclubs in Vlaanderen en Brussel die een sportaanbod voor mensen met een beperking willen ontwikkelen. Ze is gebaseerd op de kennis en ervaring van de betrokken partners en Nederlandse organisaties. Een eerste deel schetst het kader van de G-sport in Vlaanderen, België en internationaal. Een tweede deel omvat een plan van aanpak dat geschikt is voor elke kansengroep. Deze brochure is gratis te verkrijgen bij de provinciale sportdiensten.

Provincie Antwerpen

Binnen de sportdienst van de provincie Antwerpen is de Coördinatiecel Aangepast Sporten van de Provincie Antwerpen (CASPA) opgericht. Deze coördinatiecel is bevoegd voor de financiële en logistieke ondersteuning door subsidieverlening voor provinciale sportfederaties en sportclubs en een uitleendienst voor aangepaste sportmaterialen. De cel wordt bijgestaan door een gehandicaptensportcommissie die ressorteert onder de provinciale sportraad. De leden (dienst welzijn, instellingen, gehandicaptensportfederatie, G-sportclubs, CASpa-gangmakers, SVS) komen uit het werkveld en geven advies over provinciaal sportbeleid voor personen met een handicap. De gehandicaptensportcommissie ligt mee aan de basis van de opmaak en evaluatie van het jaaractieplan gehandicaptensport.

Daarnaast biedt CASPA ondersteuning met sportopleiding en advies. Het betreft opleidingen, coaching en begeleiding van sportfederaties en sportclubs. Daarbij focust de provinciale sportdienst onder meer op cursussen voor integratie van gehandicapten in sportclubs en omgangsvormen met G-sporters voor het personeel van sportaccommodaties. Voor advies heeft CASPA een permanent informatiepunt over G-sport, zowel voor mensen met beperkingen als voor hun begeleiders en hulpverleners¹¹.

De sportdienst van de provincie Antwerpen heeft ook een gratis brochure ter beschikking, de 'Sportwijzer 2007 voor personen met een handicap'. Deze brochure wijst mensen met een beperking de weg naar de sportclub van hun keuze. De sportclubs zijn alfabetisch gerangschikt volgens gemeente. Er is tevens een overzicht per sporttak. Met het uitbouwen van het Permanent Informatiepunt in het Huis Van De Sport wenst de provincie Antwerpen meer potentiële gehandicapten-sporters te bereiken. Via dit centraal coördinatiepunt worden tal van vragen rond gehandicapten-sport beantwoord en worden screeningsmogelijkheden onderzocht zodat gehandicapten terechtkomen in de juiste sporttak. Dit infopunt promoot ook de dienstverlening van CASPA via een website, digitale nieuwsbrieven, advertenties en brochures.

In Antwerpen bestaan er drie subsidiereglementen ter ondersteuning van de gehandicapten-sport:

- projectsubsidies voor het opstarten van een G-afdeling in de sportclubs via het Jeugd-sportfonds Camille Paulus;
- werkingssubsidies voor sportclubs met een actieve en duurzame G-werking (max. 2000 euro);
- subsidies voor internationale gehandicapten-sport-manifestaties.

Deze reglementen zijn terug te vinden op de website van de provincie (www.provant.be).

Daarnaast organiseert de provinciale sportdienst ook zelf sportactiviteiten. De dienst streeft naar een goede geografische spreiding en werkt daarbij samen met de sportregio's (gemeenten). Verder gaat aandacht naar de verschillende vormen van beperkingen (mentaal, motorisch, auditief, visueel en psychisch). De aangeboden activiteiten omvatten sportdagen voor gehandicapten en inclusieve sportdagen. Ze focussen daarbij op het openstellen van grote sportevenementen in de provincie, op het sportaanbod in het Sportcentrum Peerdsbos en op schoolsportdagen (SVS). Om de doorstroming naar permanente sportbeoefening te bewaken is follow-up voorzien en wordt samengewerkt met de gehandicapten-sportfederaties en gehandicapten-sportclubs. Onderwijs en sport zijn ontmoetingsplaatsen waarin de jeugd op een speelse manier de gehandicaptenwereld kan ontdekken. Het scholenproject "Gehandicapten-sport en jeugd" voor jongeren van de derde graad basisonderwijs is een succes: sinds de start in 2001 hebben er al 90 scholen en 3816 leerlingen aan deelgenomen. De deelnemende scholen vonden het een heel waardevol project.

De provinciale sportdienst heeft de voorbije jaren voor een aangepast aanbod van sportmateriaal in de uitleendienst gezorgd, zodat niet alleen de accommodatie en de regels, maar ook het sportmateriaal toelaat om optimaal van sport te genieten.

Provincie Limburg

De brochure 'Sportmogelijkheden voor personen met een beperking in Limburg' is gepubliceerd in 2007 (vijfde editie). Een eerste deel geeft inzicht in de G-sportstructuur in Limburg, met een korte geschiedenis en de samenstelling van de provinciale gehandicapten-sportraad. Een tweede deel geeft een overzicht van de sportverenigingen voor personen met een beperking. De brochure bevat ook twee handige kaarten van de provincie, die de sportmogelijkheden tonen voor personen met een lichamelijke en/of zintuiglijke beperking

¹¹ Info: CASPA, Dienst Sport, tel.: (03) 240 62 97, e-mail: koen.stas@sportdienst.provant.be.

en voor personen met een mentale beperking. De brochure is gratis te verkrijgen bij de sportdienst van de provincie Limburg en wordt tweejaarlijks vernieuwd.

Veel mensen met een beperking die een sport- of cultureel evenement willen bijwonen, moeten een beroep doen op derden om hen te begeleiden. De extra kosten die daaruit voortvloeien betekenen een bijkomende financiële last. Daarom biedt de provincie Limburg de begeleiderspas aan voor personen met een beperking. Wie in het bezit is van deze begeleiderspas heeft recht op een persoonlijke begeleider die gratis binnen mag op sport- of culturele manifestaties van provinciale instellingen of participerende organisatoren in Limburg. Er zijn een aantal voorwaarden voor het aanvragen van een begeleiderspas:

- personen met een beperking moeten voldoen aan bepaalde erkenningsvoorwaarden;
- de gratis begeleiderspas is uitsluitend te verkrijgen via de Provinciale Sportdienst van de provincie;
- de begeleiderspas is strikt persoonlijk en onbeperkt geldig; een vaste begeleider hoeft niet vermeld te worden.

Voor heel wat sportevenementen is de begeleiderspas al geldig, wat aantoont dat al drempels zijn weggehaald in de passieve sportbeleving. Toch zijn er nog leemtes. Zo kunnen sommige personen met een beperking geen aanspraak maken op de begeleiderspas (bv. bepaalde categorieën van mensen met een verstandelijke beperking), hoewel daar ook nood bestaat. In deze gevallen zijn specifieke regelingen mogelijk (bv. de betrokken persoon en zijn/haar begeleider betalen ieder de helft van de prijs).

De provincie Limburg verleent eveneens een subsidie aan Limburgse gemeenten en sportverenigingen voor de aankoop van aangepaste sport- en revalidatie-uitrusting voor personen met een beperking. Het aangepaste sport- en revalidatiemateriaal heeft tot doel personen met een beperking te helpen om zo optimaal mogelijk aan recreatieve of competitieve sportbeoefening te doen. Deze provinciale subsidie bedraagt maximum 75 % van de kostprijs van de aangekochte materialen. Ten slotte kent de provincie Limburg een subsidie

toe aan bijzondere evenementen en projecten van minstens regionaal belang in de Limburgse sportsector. De evenementen en projecten streven naar een hogere sportparticipatie en een betere kwaliteit van het sportaanbod en van de sportorganisaties. De bestendige deputatie verleent goedkeuring aan het evenement of project en stelt de maximale subsidie vast.

Provincie Oost-Vlaanderen

De gehandicaptensport in de provincie Oost-Vlaanderen wordt behartigd door de afdeling gehandicaptensport, die deel uitmaakt van de dienst Sport van het provinciebestuur Oost-Vlaanderen. Het doel is om meer mensen met een handicap in de provincie te stimuleren tot permanente sportbeoefening door:

- het uitbouwen van een infoloket dat alle informatie bundelt rond gehandicaptensport en waar iedereen verder wordt geholpen of doorverwezen;
- het coördineren en ondersteunen van sportorganisaties die sportevenementen organiseren waar personen met een handicap welkom zijn;
- stimuleren van G-sport door zelf sportevenementen te organiseren in samenwerking met partners uit de sector en met oog voor integratie en inclusie waar mogelijk;
- het verder uitbouwen van een uitleendienst voor aangepast sportmateriaal;
- het stimuleren van de verbetering van de toegankelijkheid van sportaccommodaties;
- het stimuleren van de verhoging van de kwaliteit van de sportlesgevers en -begeleiders G-sport in de sportclubs.

De provincie Oost-Vlaanderen verleent eveneens een subsidie aan projecten in de sportsector die een ruimere deelname aan sport beogen van personen met een beperking. Zowel sportprojecten georganiseerd door de overheid als de private sector kunnen in aanmerking komen. Voorwaarden zijn onder andere dat het gaat over aangepast sporten voor personen met een beperking en/of integratie van personen met een beperking in het reguliere sportgebeuren, dat het sporten in groepsverband betreft, of sporttechnische vormingen rond aangepast sporten.

Provincie Vlaams-Brabant

Ook de provincie Vlaams-Brabant heeft zoals in Limburg het systeem van de begeleiderspas ingevoerd. Ook hier is de keuze van de begeleider vrij. De begeleiderspas is eveneens gratis. Op een aantal punten wijkt het Vlaams-Brabantse systeem af van Limburg:

- de begeleiderspas is slechts vijf jaar geldig;
- er is een lijst opgesteld van organisaties waarvoor de pas geldig is;
- het is de dienst Welzijn waar de begeleiderspas moet worden aangevraagd.

Ook hier wordt alle info over de sportmogelijkheden in de provincie voor mensen met een beperking op een overzichtelijke manier gebundeld via een brochure en een website.

Provincie West-Vlaanderen

De provinciale sportdienst West-Vlaanderen heeft in samenwerking met de Vlaamse Liga Gehandicaptensport (VLG) en de Vlaamse Liga Paardensport (VLP) het promotieproject 'Sportief paardrijden voor personen met een handicap' uitgewerkt. Met dit project wordt in acht regio's in West-Vlaanderen een permanent aanbod sportief paardrijden opgestart voor personen met een beperking. In elke regio is een toegankelijke manège gezocht via toegankelijkheidsonderzoek uitgevoerd door het provinciaal adviesbureau Westkans. De lessen worden gegeven door een ervaren, gespecialiseerde lesgever met de nodige diploma's voor het werken met personen met een beperking. In elke geselecteerde manège wordt de gespecialiseerde lesgever voor tien lessen betaald door de provincie. De ruiter met een handicap betaalt net als een valide ruiter het lesgeld. Bedoeling is dat in elke manège het project zelfbedruipend wordt. In het kader van dit project werd ook de brochure 'Paardrijden voor personen

met een handicap' uitgegeven. De brochure geeft over elk van de acht geselecteerde manèges uitvoerige informatie over de accommodatie, de lessen, de lesgever(s), de toegankelijkheid van de manèges en alle contactgegevens¹².

Michel Claesen, thuis in vele sporten

Michel Claesen (50) is sinds zijn geboorte bijna volledig blind. Lager en middelbaar onderwijs volgde hij in een speciale school voor blinden. Hogere studies deed hij in het gewone onderwijs. Sport is voor hem de rode draad in zijn leven.

Eerst sloot hij zich aan bij een gewone atletiekclub. Na acht jaar stapte hij over naar judo, wat hij vijftien jaar in competitie beoefende. In deze discipline behaalde hij een zwarte gordel. Later zouden windsurfen, fietsen met een tandem, alpineskiën en langlaufen volgen. In 1989 trok Michel met een andere blinde drie weken door het Anapoerna-gebergte in Nepal.

Om zijn conditie op peil te houden heeft hij thuis een hometrainer, een elektrische loopband en een fitnessstoestel. Door dagelijkse training fietst hij zonder probleem honderd km per dag. Af en toe gaat Michel ook joggen, gemiddeld ongeveer tien kilometer. Hij is een goed zwemmer en houdt van watersport. Hij deed twee jaar aan kunstduiken en heeft in Frankrijk verschillende rivieren afgevaren met de kajak. Momenteel is hij instructeur bij een Oostendse watersportvereniging die windsurfweekends organiseert voor blinden en slechtzienden.

Voor Michel was sporten vroeger een manier om aan anderen te bewijzen dat er ondanks een handicap veel mogelijk is. Telkens wanneer hij een uitdaging aanging, kon hij zijn hoofdschuddende omgeving verbazen met zijn sportieve kwaliteiten. Vandaag doet hij aan sport vanuit een ontspannen visie, met 'niets hoeft, alles kan' als motto.

¹² Info: provincie West-Vlaanderen, Dienst Sport, tel.: (050) 40 76 86, e-mail: sport@west-vlaanderen.be

4.3.3

De sportfederaties voor mensen met een beperking

Vlaanderen subsidieert drie gehandicaptensportfederaties:

- **Recreas**, een recreatieve sportfederatie voor personen met een verstandelijke, motorische of zintuiglijke beperking;
- **Psylos**, een recreatieve sportfederatie voor personen met een psychische of psychiatrische beperking;
- **Vlaamse Liga Gehandicaptensport, VLG vzw**, een unisportfederatie voor personen met een motorische, verstandelijke of zintuiglijke beperking. Als enige G-sportfederatie heeft VLG een topsportwerking.

De federaties ondersteunen de bij hen aangesloten sportclubs, promoten sport bij deze doelgroep, organiseren opleidingen en vormingen, zorgen voor informatie, een verzekering voor hun leden, enzovoort.

De drie federaties vormen samen het Forum G-sport om suggesties over gemeenschappelijke punten voor het Vlaamse sportbeleid en voor de provinciale sportdiensten te kunnen formuleren.

PSYLOS VZW, VLAAMSE FEDERATIE VOOR SPORT EN RECREATIE IN DE GEESTELIJKE GEZONDHEIDSZORG

Eén van de hoofdtaken van Psylos is het promoten van diverse sporttakken en het stimuleren tot blijvende sportbeoefening van personen met een psychische beperking. Zo nodig gebeurt dit in een beschermd milieu, waar mogelijk en gewenst gericht op integratie in het reguliere sportcircuit.

De Vlaamse Wandelfederatie (VWF) sloot een projectovereenkomst met Psylos om personen met een psychische beperking te integreren in de wandelsport. Het project kadert in het Vlaamse prioriteitenbeleid. Het is erop gericht wandelaars met een psychische beperking en leden van Psylos te laten kennismaken met de georganiseerde wandelsport. Met drempelverlagende acties wil de federatie hen motiveren tot duurzame participatie aan deze sport, bij voorkeur als lid van een reguliere wandelclub.

De VWF wil zoveel mogelijk clubs stimuleren om mee te werken aan dit project.

Ze zoekt individuele wandelaars die zich willen inzetten om de leden van Psylos mee te nemen naar wandelingen en hen te begeleiden.

Het project voorziet opleiding – georganiseerd en inhoudelijk uitgewerkt door Psylos - voor clubbestuurders en voor individuele wandelaars die zich als vrijwilliger willen inzetten voor dit project. Psylos staat in voor de coördinatie van de netwerking tussen wandelclubs en Psylosclubs in samenwerking met de VWF. Het project streeft naar een duurzame samenwerking tussen leden van de VWF en leden van Psylos. Om dit project te promoten werd ook de folder 'Wandelpartner Gezocht' uitgegeven¹³.

Psylos werkt met tal van reguliere sportfederaties samen. Enerzijds voor het organiseren van laagdrempelige, recreatieve sportactiviteiten. Anderzijds zoekt Psylos binnen het project De Wijzer vrijwilligers die samen met een persoon met een psychische beperking willen sporten.

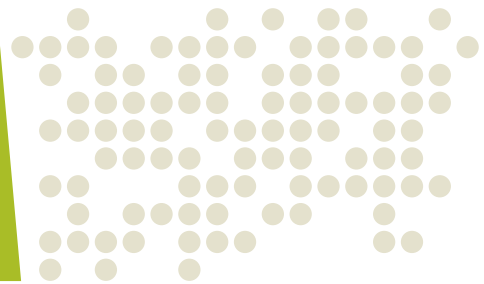
¹³ Info: Vlaamse Wandelfederatie vzw, Cindy Vanduffel, tel.: (011) 87 08 06, e-mail: cindy@vwf.be, website: www.vwf.be ; Psylos vzw, zie punt 5.2.

Ex-psychiatrisch patiënt geniet van sport¹⁴

Een ex-psychiatrisch patiënt, op zoek naar een zinvolle vrijetijdsbesteding, kwam bij Psylos terecht. Psylos is een recreatieve sportfederatie voor personen met een psychische beperking. Hij maakt nu gebruik van het project de Wijzer dat (ex-)psychiatrische patiënten toelaat vrijetijdsactiviteiten te ondernemen waar ze zelfstandig niet toe komen. De organisatie zoekt dan een vrijwilliger die samen activiteiten wil ondernemen om zo de drempel te verlagen.

De interesses van deze persoon waren tennis en mountainbiken. Na een verkennend gesprek met Psylos brachten ze hem in contact met een vrijwilliger met gelijklopende interesses. De eerste ontmoetingen verliepen via de maatschappelijk assistente van Psylos.

De vrijwilliger nam de man in het begin mee op sleeptouw, maar gaandeweg nam die ook zelf initiatieven. Zo leerde hij vrienden van de vrijwilliger kennen, kon hij zelf weer gewoon genieten van sport en verdween de sleur. Samen zijn ze op zoek gegaan naar een tennispartner, zodat hij ook weer kon tennissen. Volgens de patiënt zorgde de Wijzer voor het noodzakelijke zetje in de rug en het uittekenen van het parcours.

VLG vzw DE VLAAMSE LIGA GEHANDICAPTENSPOORT

De Vlaamse Liga Gehandicaptensport (VLG) ziet organisatorische integratie als een belangrijke stap in een hogere participatiegraad van personen met een beperking. Het streefdoel is de integratie van personen met een beperking in elke sportfederatie. Een dergelijk inclusieproject kan volgens de VLG niet slagen zonder steun van de bevoegde overheid¹⁵.

De valide/reguliere sportfederaties kunnen in het kader van de facultatieve opdracht 'prioriteitenbeleid' kiezen voor de doelgroep personen met een beperking. Ze kunnen dit doen op voorwaarde dat ze in overleg met de

VLG een integratieplan voorleggen. De VLG en de participerende sportfederatie stellen dan een verenigingsondersteuner aan om de kwaliteit van de integratie te kunnen bewaken. Het integratieplan bestaat uit verschillende stappen:

- implementatie van modules aangepast sporten in de opleidingen initiators en trainers (Vlaamse Trainersschool);
- implementatie van modules aangepast sporten in de opleidingen scheidsrechters en juryleden (sportfederaties);
- een uitgebreide promotiecampagne voor valide

¹⁴ Bron: 'Uit de startblokken: getuigenissen van een ervaringsdeskundige', in: 35 jaar Psylos, december 2006.

¹⁵ Bron: Vlaamse Liga Gehandicaptensport, Beleidsplan 2005-2008.

sportclubs om een meer verspreid aanbod van sportmogelijkheden voor personen met een beperking te creëren;

- overname van de organisatie van de competities voor sporters met een beperking door de valide competitieve sportfederaties;
- begeleiding van elitesporters en beloftevolle jongeren met een beperking met extra subsidie voor handicapspecifiek sportmateriaal.

Daarnaast blijft een ondersteuningsorganisatie voor G-sport noodzakelijk omwille van een reeks opdrachten:

- promotie van G-sport in het algemeen;
- begeleiding van sportclubs;
- verstrekking van informatie;
- specifieke vorming en opleiding;
- specifieke organisaties;
- sporttakoverschrijdende begeleiding van de topsporters en de beloftevolle jongeren;
- organisatie van een aanspreekpunt voor de verschillende partners in de G-sport.

RECREAS

In 2006 sloot Recreas een convenant af met vier reguliere sportfederaties in het kader van de facultatieve opdracht prioriteitenbeleid, met name:

- Fros;
- Natuurvriendensportfederatie;
- Sporcrea;
- S-Sport¹⁶.

De rol van Recreas bij deze samenwerkingsverbanden focust zich op volgende thema's:

- informatieverstrekking aan de sportfederatie;
- ondersteuning bij het door de sportfederatie ingediende project;
- de rol van de clubondersteuner.

Op gebied van informatieverstrekking aan de sportfederatie licht Recreas vooral de volgende begrippen toe:

- inclusief sporten;
- de verschillende doelgroepen die binnen G-sport bestaan;
- de reeds bestaande sportmogelijkheden voor personen met een beperking en welke aanpassingen mogelijk zijn;
- welke sporten het meest geschikt zijn voor welke doelgroep;
- de vormingsmogelijkheden voor sportbegeleiders van personen met een beperking.

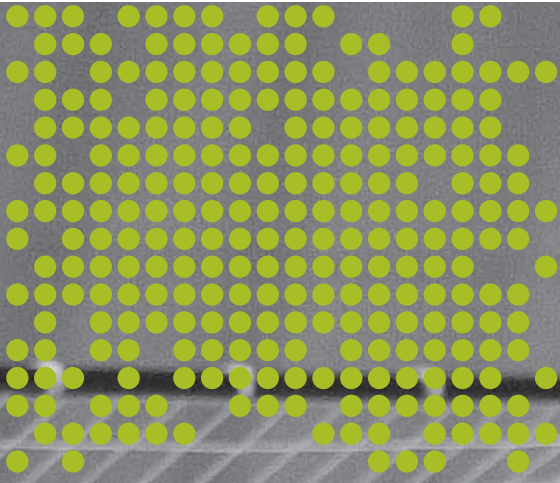
De ondersteuning richt zich op vier aandachtspunten:

- Hoe garanderen we een duurzaam inclusief sportaanbod?
- Op welke manier kan er promotie worden gevoerd en hoe bereiken we de beoogde doelgroep?
- Wat zijn de mogelijkheden tot opleiding en vorming? Hoe maken we het VTS-aanbod bekend en de sporttechnische ondersteuning in de club?
- Welke actoren zijn op de verschillende niveaus betrokken bij gehandicaptensport? Anders gezegd, hoe kan een mogelijke ankerclub zijn netwerk uitbouwen?

De clubondersteuner wordt geraadpleegd bij het aankopen van aangepast sportmateriaal en staat ook ter beschikking om, naar vermogen, alle vragen met betrekking tot sporten voor personen met een beperking te beantwoorden. Deze clubondersteuner wordt ook betrokken bij de voorbereiding en de uitvoering van de kennismakingsactiviteiten en bij het verzorgen van bijscholing rond sport voor personen met een visuele of auditieve beperking.

¹⁶ Bron: Recreas vzw, Werkingsverslag 2006.

4.4

Communicatie en informatie toegankelijk aanbieden voor iedereen

Naast het belangrijke aspect fysieke toegankelijkheid, wil deze publicatie ook het grote belang onderstrepen van de toegankelijkheid van communicatie en informatie¹⁷. Er zijn verschillende instrumenten ter beschikking om die te optimaliseren: de signalisatie in en rond de sportaccommodatie, de informatie rond het sportaanbod en het onthaal van mensen met een beperking.

4.4.1 Signalisatie

Gebruikers en bezoekers van sportaccommodatie zijn aangewezen op informatie-, signalisatie- en bewegwijzeringsborden in en rond het gebouw. Ze moeten de informatie, die van belang is voor het gebruik van de voorziening, kunnen waarnemen en begrijpen. Wat is de waarde van een toegankelijke ruimte voor wie ze niet kan vinden? Daarom is het nodig rekening te houden met een aantal aandachtspunten die de kwaliteit en de toegankelijkheid van de signalisatie kunnen verbeteren. Personen met een auditieve handicap zijn voornamelijk aangewezen op visuele informatie. Voor personen met een visuele beperking daarentegen is een tactiele of auditieve aanvulling noodzakelijk. Eenvoudige en duidelijke informatieoverdracht, ondersteund door symbolen of pictogrammen, is gemakkelijk voor iedereen maar essentieel voor kinderen, personen met een verstandelijke handicap of mensen die een beetje verstrooid zijn of mensen die de taal niet spreken.

A. PLAATSEN VAN INFORMATIEBORDEN

- Plaats informatieborden op een logische en duidelijk waarneembare plaats.
- Zorg ervoor dat informatieborden gemakkelijk bereikbaar zijn, maar geen obstakel vormen.
- Plaats informatieborden op de juiste hoogte; afhankelijk van de plaats kan deze hoogte verschillen.
- Plaats informatieborden bij voorkeur niet achter glas; dit kan voor hinderlijke reflectie zorgen. Indien dit niet vermeden kan worden, zorg dan dat er geen rechtstreeks licht op het glas valt en dat de afstand tussen het glas en de eigenlijke informatie zo klein mogelijk is.
- Zorg voor logisch gestructureerde signalisatie; wek geen verwarring door teveel borden.

¹⁷ Voor toegankelijkheid van communicatie en informatie kan men eveneens terecht bij de provinciale adviesbureaus toegankelijkheid.

B. TOEPASSEN VAN LEESBARE INFORMATIE

- Geef enkel de belangrijkste informatie weer op een informatiebord.
- Gebruik eenvoudige en directe taal.
- Gebruik op één bord en bij borden op verschillende locaties éénzelfde type en systeem van informatieborden, lettertype, stijl van pictogrammen, enzovoort.
- Zorg voor een duidelijk lettertype (dit is een scherp afgelijnde letter zonder versieringen of horizontale delen aan de uiteinden) en een goed kleurcontrast (geen reflecterende of felle kleuren en beperk het aantal kleuren).
- Vermijd woorden en zinnen bestaande uit enkel hoofdletters.
- Vermijd transparante, oneffen en spiegelende achtergronden.
- Gebruik indien mogelijk een combinatie van visuele, tactiele en auditieve informatie.
- Kies volgens de leesafstand de juiste afmeting van letters. Als vuistregel geldt dat de hoogte van letters minimaal 1/100 van de leesafstand moet zijn. Voor belangrijke informatie moet de hoogte van letters 1/25 van de leesafstand bedragen. Op beeldschermen mogen letters niet kleiner zijn dan 3 mm; voor bewegwijzering bedraagt de minimale grootte van de letters 50 mm.

C. TOEPASSEN VAN PICTOGRAMMEN, LOGO'S, TEKENS, SYMBOLEN

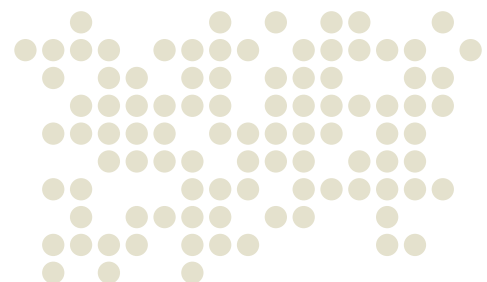
- Pictogrammen ondersteunen de leesbaarheid. Ze worden dan ook aanzien als een van de beste en gemakkelijkste manieren om op een eenvoudige manier iets duidelijk te maken. Tracht steeds een woord te combineren met een pictogram.
- Gebruik zoveel mogelijk standaardtekens en internationaal goedgekeurde pictogrammen. Maak gebruik van simpele tekens indien dit niet mogelijk is. Gebruikers moeten zich eenvoudig een beeld kunnen vormen van wat het pictogram dat het opschrift vervangt wil zeggen.
- Bepaalde kleuren hebben een psychologische betekenis gekregen. Gebruik dan ook associaties die bij de kleuren passen. Zo staat rood voor gevaarlijke situaties, groen voor veiligheid; blauw voor hygiëne en sanitair, enzovoort.

4.4.2 Informatieverlening

Informatie zoals aangeboden in programmabrochures en websites, is niet altijd toegankelijk voor iedereen. Denken we aan personen met een visuele beperking, ouderen, personen met een beperkte taalontwikkeling, personen die een andere taal spreken, enzovoort.

Daarom is het belangrijk om bij de opmaak van deze informatie rekening te houden met bepaalde basisprincipes zodat de aangeboden informatie voor iedereen begrijpelijk is.

Informatie in een aangepast formaat komt hieraan tegemoet met brochures in grootschrift, brochures in braille, gesproken brochures op digitale media, enzovoort. Websites laten toe verschillende doelgroepen te bedienen met alternatieven op maat en dat zonder grote meerkost.

A. BASISPRINCIPES OPMAAK VAN BROCHURES/FLYERS

Vormgeving

- Het bladmateriaal van de brochure is mat, dus zeker geen glanzend of doorschijnend papier.
- Zorg voor een overzichtelijke bladspiegel. Voorzie bijvoorbeeld de nodige witruimte omheen een tekstblok.
- Lijn een tekst links uit (dus de optie uitvullen over de volledige breedte van het blad niet gebruiken).
- Vermijd kolommetjes, speciale effecten, balkjes en achtergrondillustraties.
- Vermijd ook stippellijnen in invuldocumenten.
- Vermijd als achtergrond voor teksten foto's of "watermerken", deze bemoeilijken de leesbaarheid.
- Gebruik zo weinig mogelijk kleuren in een tekst.
- Gebruik foto's of illustraties om een tekst te ondersteunen.
- Schrijf een kort onderschrift bij iedere foto of illustratie.
- Neem in de brochure toegankelijkheidsinformatie op (bijvoorbeeld: voorbehouden zitplaats, aanwezigheid ringleiding voor slechthorende personen, aanwezigheid aangepast toilet of niet, ...)
- Zorg ervoor dat contactgegevens duidelijk vermeld zijn zodat telefonisch en per email vragen kunnen worden gesteld.

Indeling

- Kies een titel die aangeeft waar de tekst over gaat.
- Gebruik eventueel een ondertitel.
- Gebruik voldoende alinea's zodat de structuur goed zichtbaar is.
- Gebruik tussenkopjes die aangeven waar alinea's over gaan.
- Vermijd lange opsommingen van feiten en cijfers.
- Gebruik streepjes, punten of cijfers bij korte opsommingen.
- Schrijf korte zinnen van gemiddeld niet meer dan tien woorden.

Lettertype

- Gebruik niet te veel verschillende lettertypen.
- Gebruik een lettergrootte van minimaal 10 punten.
- De letters zijn rechthoekig (zoals Arial of Verdana).
- Gebruik geen cursief gedrukte tekst.
- Gebruik een schreefloos lettertype (zonder dwarsstreepjes aan de uiteinden).
- Gebruik geen hoofdletters voor een volledige tekst, door het ontbreken van stokken en staarten wordt herkenning moeilijker. Dus enkel hoofdletters als beginletter van een zin, titel of eigenaam.
- Gebruik steeds Arabische cijfers.

Woorden

- Vermijd lange woorden of omschrijf deze woorden.
- Vermijd afkortingen zoals enz., m.a.w., etc.
- Schrijf bekende afkortingen (VN, EU) één keer in de tekst voluit, met de afkorting tussen haakjes.
Voorbeeld: de Verenigde Naties (VN).
- Vermijd splitsing van woorden op het einde van de regel.
- Vermijd beeldspraak.
- Vermijd het gebruik van uitdrukkingen en spreekwoorden.

- Schrijf getallen in cijfers. Behalve als het getal te groot is. Voorbeeld: 4 miljoen.
- Kies makkelijke synoniemen voor moeilijke woorden.
- Vermijd abstracte woorden.

Kleuren

- Beperk het aantal kleuren.
- Als je wilt testen of er een goed contrast is tussen tekst en achtergrond kan je een zwart/witkopie nemen.
- Contrasterende kleuren zijn geen reflecterende of felle kleuren.

B. INFORMATIE IN EEN AANGEPAST FORMAAT

Brochures in grootschrift

- Gewone brochures kunnen worden gedrukt in een groter lettertype of omgezet worden in grootschrift.
- Brochures in grootschrift zijn een grote hulp voor personen die slechtziend zijn en ouderen.
- Een omzetting naar grootschrift kan gebeuren zonder noemenswaardige meerkost.

Informatie in braille

- Voor blinde personen is, naast tactiele en auditieve voorzieningen, informatie in braille van groot belang.
- U kunt informatie in braille aanbrenge op informatieborden, bij liften, aan trapleuningen, toiletten, enzovoort.
- Gebruik braille uniform en consistent in heel de accommodatie.
- Zorg dat de tekening of tekst opliggend op de achtergrond zijn aangebracht en niet in de achtergrond gegraveerd.

Brochures in digitaal formaat

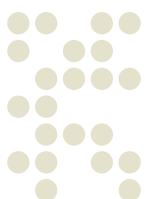
- Brochures in digitaal formaat kunnen door personen met een visuele beperking geraadpleegd worden. Deze documenten kunnen ofwel omgezet en afgedrukt worden in braille of grootschrift, ofwel kan men ze raadplegen met een computer en een brailleesregel.
- Een digitale brochure kan eenvoudig op een website of een cd-rom aangeboden worden.
- Een digitale brochure impliceert geen meerkost en kan een kosteloos alternatief zijn voor een brochure in grootschrift.
- Vermijd in digitale documenten het gebruik van foto's en vermijd pdf-documenten: brailleesregels ondersteunen dit niet.

Brochures in gesproken formaat

- Brochures in gesproken formaat kunnen door iedereen geraadpleegd worden.
- Door gebruik te maken van een cd met verschillende tracks kunnen gebruikers in een logische volgorde een brochure raadplegen.
- De reproductiekosten van een gesproken brochure zijn klein.
- Voor personen met een visuele beperking, ouderen en personen met een beperkte taalontwikkeling zijn audiobrochures een goed alternatief.

Auditieve informatie in het algemeen

- Geluid kan zowel positief als negatief bijdragen tot de oriëntatie voor onder andere blinde, slechtziende en slechthorende personen en voor personen met een verstandelijke beperking. Bepaalde geluiden kunnen oriënterend werken terwijl lawaai de gewenste geluiden vervormt of blokkeert. Hou rekening met het achtergrondlawaai op bepaalde plaatsen en in ruimtes waar informatieoverdracht van belang is.
- Akoestische informatie dient van heldere kwaliteit te zijn en bestand tegen omgevingslawaai. Let op echo's, nagalm en materiaalkeuze.
- Auditieve informatie is algemeen handig wanneer er teveel informatie is om visueel weer te geven.

C. EEN TOEGANKELIJKE WEBSITE

Iedere bezoeker van een website heeft baat bij een duidelijke en logisch gestructureerde website. In deze tijd van digitalisering en informatisering is het internet een zeer belangrijke informatiebron.

Ook door personen met een beperking wordt het internet in belangrijke mate benut: ze communiceren met anderen, zoeken informatie op, lezen hun krant..., kortom, internet is voor deze groep een onmisbaar hulpmiddel. Personen met een visuele beperking krijgen via hulpmiddelen (bv. een brailleleesregel) toegang tot visuele informatie; personen met een beperkte mobiliteit kunnen via hun eigen computer de nodige informatie raadplegen, enzovoort.

Dit impliceert wel dat deze websites toegankelijk moeten zijn. Deze voorwaarde geldt in het bijzonder voor personen met een visuele beperking, maar ook voor personen met een auditieve, motorische of verstandelijke beperking. Heel wat websites zijn slecht of helemaal niet toegankelijk. Vaak is dat te wijten aan onwetendheid van de webdesigner. Nochtans is een toegankelijke website een voorbeeld van inclusie: personen met een beperking hebben toegang tot dezelfde informatie als iedereen.

Bij de ontwikkeling van een nieuwe website kan men rekening houden met een aantal toegankelijkheidsvoorwaarden:

- het World Wide Web Consortium ontwikkelde een aantal normen voor de toegankelijkheid van websites; een overzicht van deze voorwaarden is terug te vinden op de website www.w3.org;
- laat de website screenen door een erkende organisatie, zoals Anysurfer (zie de website www.anysurfer.be);

Het aanpassen van een bestaande website vergt een andere aanpak:

- laat de toegankelijkheid van de website testen door een erkende organisatie zoals bv. Anysurfer (zie de website www.anysurfer.be);
- pas de website aan op basis van het advies van deze organisatie.

Websites die gescreend werden door een erkende organisatie en die toegankelijk zijn, worden gecertificeerd met een toegankelijkheidslabel. Dit label biedt personen met een beperking die de website bezoeken de garantie dat de website toegankelijk is.

Naast het belang van een toegankelijke website moet men zich ook realiseren dat niet alle gebruikers toegang hebben tot het internet. Het is dus nodig informatie aan te bieden via verschillende kanalen.

D. VOORZIEN VAN INFORMATIE OVER DE TOEGANKELIJKHEID VAN DE ACCOMMODATIE

Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten?

- Geef correcte en eerlijke informatie aan personen met een beperking over de toegankelijkheid van de sportaccommodatie. Stel de toegankelijkheid niet beter voor dan ze is.
- Indien het gebouw over een aparte rolstoeltoegankelijke inkom beschikt, dient die duidelijk en tijdig aangegeven te zijn.
- Zorg voor voldoende veiligheid. Het nood- en evacuatieplan moet altijd en door iedere medewerker gekend en raadpleegbaar zijn. Alarmsystemen dienen een visueel en auditief signaal te geven.
- Werd uw sportaccommodatie gescreend en bestaat er een uitgebreid rapport over de toegankelijkheid? Maak dit dan bekend bij de personeelsleden. Op die manier zijn ze op de hoogte van de mate van toegankelijkheid van hun werkplaats.
- Breng onthaalmedewerkers op de hoogte van de belangrijkste aandachtspunten van het rapport, zodat ze bij concrete vragen van sporters en bezoekers correcte informatie kunnen doorgeven.
- Plaats een link naar de website www.toegankelijkvlaanderen.be op de website en/of het intranet. Zo kunnen sporters, bezoekers en personeelsleden de informatie zelf raadplegen.

4.4.3 Onthaal

Fysieke toegankelijkheid en toegankelijkheid van informatie zijn essentieel. Daarnaast spelen onthaal en klantvriendelijkheid een grote rol. Een goede, persoonlijke benadering kan gebreken op gebied van fysieke toegankelijkheid en informatieverschaffing verlichten of wegnemen.

Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten?

- Zorg ervoor dat onthaalmedewerkers gevormd zijn in 'klantvriendelijk onthaal en omgaan met personen met een beperking'. Publieksgerichte medewerkers van een sportaccommodatie kunnen zich onzeker voelen over hoe ze moeten omgaan met personen met een beperking en wanneer en hoe ze hulp kunnen bieden. Door hen de vorming 'klantvriendelijk onthaal en omgaan met personen met een beperking' te laten volgen, leren ze op gepaste wijze te reageren.
- Maak duidelijk aan sporters en bezoekers dat ze steeds met hun vragen terecht kunnen aan het onthaal. Zet bijvoorbeeld deze boodschap op de website en in de sportbrochures; plaats een bordje aan het onthaal met deze boodschap erop, ...
- Zorg dat altijd iemand goed zichtbaar van op afstand aanwezig is aan het onthaal. Voor sporters en bezoekers die niet vertrouwd zijn met de sportaccommodatie kan er een bijkomende drempel ontstaan indien het niet duidelijk is bij wie ze terecht kunnen. Geef sporters en bezoekers altijd het gevoel dat ze welkom zijn. Voor personen met een visuele beperking is het bijvoorbeeld belangrijk dat ze aangesproken worden.
- Spreek altijd tegen de persoon zelf, ook al is een begeleider of assistent aanwezig.
- Wanneer men het gevoel heeft dat een persoon assistentie of extra informatie op prijs zou stellen, vraag dan of men assistentie kan bieden en op welke manier. Bedenk dat de meeste personen, ook met een handicap, praktisch alle handelingen zelfstandig kunnen en willen uitvoeren.
- Voorzie voldoende baliepersoneel. Zo kan indien nodig één van de onthaalmedewerkers personen met een beperking begeleiden.

5

Voorbeelden van goede praktijken

Het Adviesbureau Toegankelijkheid kan meer dan alleen screenen en adviseren: het helpt ook bij het opstellen van een actieplan om accommodaties basistoegankelijk te maken. Een actieplan bestaat uit een toegankelijkheidsonderzoek, een knelpuntenrapport en een plan van aanpak.

Zo heeft het Toegankelijkheidsbureau vzw voor het Provinciedomein Halve Maan te Diest een actieplan opgesteld. Bij het opmaken van het actieplan waren verschillende afwegingen van belang. Het uitgangspunt was het verzekeren van de basistoegankelijkheid voor zoveel mogelijk domeingebonden activiteiten. Prioritair hierbij was de aanpak van de toegankelijkheid van het parkeer- en inkomgedeelte. De andere actiepunten kunnen op basis van andere belangen (bijvoorbeeld budgettaire randvoorwaarden, planningen,...) verschuiven qua prioriteit.

HET ACTIEPLAN PROVINCIEDOMEIN HALVE MAAN TE DIEST: DE RESULTATEN

Toegankelijkheidsonderzoek

Een architect van het Toegankelijkheidsbureau onderzocht ter plaatse de toegankelijkheid van alle activiteiten die worden aangeboden op het domein. Hierbij werd de focus vooral gelegd op de fysieke toegankelijkheid en informatie (bewegwijzering, signalisatie). Het onderzoek werd uitgevoerd vanuit het oogpunt van een bezoeker (dus zonder voorkennis of nuances die meestal verstrekt worden door de domeinverantwoordelijke).

Knelpuntenrapport

Voor elk van de volgende onderdelen werd een reeks knelpunten opgegeven. De knelpunten werden geïllustreerd aan de hand van foto's. Zeer belangrijk voor de eigenaar van het domein was dat niet enkel vaststellingen van knelpunten werden uitgevoerd maar dat per onderdeel ook oplossingen worden aangeboden.

Gezien de omvang van het project belichten we als voorbeeld de knelpunten van de zwemgerelateerde infrastructuur en de hierbij horende randinfrastructuur in de omgeving van het zwembad.

Enkele voorbeelden uit de praktijk:

- Het pad naar alle faciliteiten bij het zwembadcomplex; het model van banken voldeed niet.
- Het gebouw met de kleedruimtes en douches had geen bewegwijzering voor de alternatieve route die voor rolstoelgebruikers wordt aangeraden.
- De bestaande helling naar de zwembaden was bijvoorbeeld te steil voor rolstoelgebruikers.
- Er ontbrak een contraststrook tussen de zwembadrand en het water.
- De deuren van de toiletten bij het zwembadcomplex waren te smal.
- De EHBO-post was te krap om met een rolstoel in te kunnen manoeuvreren.
- De strandwinkel had geen verlaagd gedeelte aan de toeg.
- De tafels in het pastahuis waren niet onderrijdbaar.

Plan van aanpak

Na opmaak van het knelpuntenrapport werd het geheel besproken met de domeinverantwoordelijke. Op deze manier bekwam de eigenaar een

totaalbeeld van zijn accommodatie en werden de knelpunten duidelijk gesitueerd. Door de toelichting wist de eigenaar perfect wat de structurele knelpunten waren die een aanzienlijke financiële inspanning vergen en welke op korte termijn eenvoudig kunnen opgelost worden. Aansluitend werden de eerste krijtlijnen getrokken en werd gezamenlijk een eerste plan van aanpak bepaald.

Zo werd het volgende besloten:

- de bereikbaarheid (parking, toegangspad) en het inkomgedeelte van het domein zijn prioritair.
- de andere actiepunten worden in een korte- en langetermijnplanning gegoten door de

domeinbeheerder. Verschillende aspecten worden hierbij afgewogen, zoals de ernst en urgentie van het knelpunt, de kostprijs en de omvang van de werken, de planning van toekomstige werken, enzovoort.

- zowel bij het uitvoeren van werken in eigen beheer (vaak onderhoud, herstelling of vernieuwing) welke op de jaarlijkse planning staan of het uitvoeren van structurele werken (vaak uitgevoerd door externe ontwerpers/ uitvoerders) wordt toegankelijkheid een voorwaarde en zal steeds advies gevraagd worden bij het Toegankelijkheidsbureau vzw.

TOEGANKELIJKE DIENSTVERLENING IN HET ANTWERPSE SPORTPALEIS

Service van bij de ticketverkoop

Bij de ticketverkoop, zowel online als telefonisch, maakt het Sportpaleis een onderscheid tussen mensen met en zonder motorische beperking. Voor blinden, doven enzovoort gaat het Sportpaleis ervan uit dat zij een gewone plaats kunnen gebruiken.

Voor mensen in bijvoorbeeld een rolstoel en hun begeleiders zijn speciale plaatsen voorzien het Sportpaleis en in de Lotto Arena. In het Sportpaleis zijn dat altijd dezelfde plaatsen, in de Lotto Arena hangt dit af of het gaat om sportevenementen, concerten met staand middenplein of concerten met zittend middenplein. Af en toe worden speciale inspanningen geleverd voor de doven door het inschakelen van tolken Vlaamse Gebarentaal.

Persoonlijk onthaal voor rolstoelgebruikers

Voor het onthaal engageert het Sportpaleis zich om voor beide zalen een uitgebreide Rode Kruis-permanentie te voorzien die de rolstoelgebruikers persoonlijk opvangt en begeleidt bij aankomst en vertrek.

Het openbaar vervoer doet mee

Vlakbij het Sportpaleis zijn er zowel op de openbare weg als op de parking speciale parkeerplaatsen voorzien voor rolstoelgebruikers, waardoor zij in de onmiddellijke nabijheid van het Sportpaleis en de Lotto Arena kunnen parkeren.

De Lijn heeft ook extra inspanningen geleverd en metrostation Sport volledig ingericht voor rolstoelgebruikers (met liften) en slechtzienden (met speciale betegeling en begeleiding). Uiteraard rijden dan trams die geschikt zijn voor rolstoelgebruikers.

Aangepaste infrastructuur

Alle niveaus zijn met liften toegankelijk voor mensen met een motorische beperking, zowel in de Lotto Arena als in het Sportpaleis. Bij voorkeur worden deze bezoekers in de Lotto Arena op het gelijkvloers geplaatst omwille van veiligheid bij evacuatie.

INTRO EN ENTER SLAAN DE HANDEN IN ELKAAR OM VOETBAL TOEGANKELIJK TE MAKEN

Gegroeid uit de basis

Ook voetbalsupporters met een handicap willen graag aanwezig zijn op de wedstrijden van hun favoriete club. Daarom namen op verschillende plaatsen supporters met een handicap het initiatief om eigen supportersclub op te richten die hun belangen kon verdedigen. Zo ontstond het Blue Army On Wheels uit Genk en de Yellow Red Army On Wheels met fans van KV Mechelen. De thuisclubs verleenden veel steun, zodat voetbalwedstrijden in het thuisstadion een stuk toegankelijker werden. Een groot probleem bleef de toegankelijkheid bij uitwedstrijden.

Intro en Enter namen actie

Om het voetbalgebeuren toegankelijker te maken nam Intro in overleg met de Minister van Gelijke Kansen het initiatief om verschillende betrokkenen rond de tafel te zetten. Hiervoor sloeg het de handen in elkaar met Enter.

Bij dat overleg waren tal van actoren aanwezig:

- Fans On Wheels, een cluboverschrijdende supportersvereniging van personen met een handicap;
- de Koninklijke Belgische Voetbal Bond (KBVB);
- de Liga Beroepsvoetbal;
- de Cel Gelijke Kansen in Vlaanderen;
- de Cel voetbal van Binnenlandse Zaken;
- het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding;
- het Ministerie van Sport;
- het Ministerie van Gelijke Kansen;
- de supportersfederatie profclubs;
- Enter;
- Intro.

De praktijk heeft aangetoond dat dit overleg vruchtbaar is. Het is de bedoeling om dit overleg verder uit te bouwen, de aandacht voor toegankelijkheid bij het voetbal hoog te houden en naar raakpunten tussen de verschillende partners te zoeken. Hieruit kwamen alvast drie actiepunten naar voren die worden gerealiseerd met de steun van de Nationale Loterij.

Actiepunt 1

Opleiding voor veiligheidsverantwoordelijken en stewards

Toegankelijkheid is meer dan fysieke toegankelijkheid met hellingen, liften, aangepaste toiletten, enzovoort. Toegankelijkheid is ook goede communicatie, duidelijke informatie, goed onthaal, degelijke dienstverlening voor personen met een handicap. Daarom organiseren Intro en Enter samen met de Voetbalbond een vorming voor veiligheidsverantwoordelijken van voetbalstadions. In deze praktijkgerichte vorming wordt een algemene inleiding gegeven over het belang van een integraal toegankelijk voetbalstadion en de noden inzake toegankelijkheid voor de verschillende groepen van gebruikers. De veiligheidsverantwoordelijken krijgen het nodige materiaal mee om beknopt de inhoud van de vorming te kunnen overbrengen naar de stewards in hun club.

Actiepunt 2

Toegankelijkheidsonderzoek voetbalstadions

Heel wat voetbalstadions zijn niet aangepast om supporters met een handicap te ontvangen. Daarom wordt een inventaris opgemaakt van de toegankelijkheid van de voetbalstadions in eerste klasse. In een eerste fase licht Enter een tweetal stadions grondig door om te kijken waar de knelpunten liggen. Die analyse laat toe de toegankelijkheid van andere stadions van de eersteklasseclubs te evalueren met een uniforme methode. Dit zal gebeuren in samenwerking met de diverse provinciale adviesbureaus toegankelijkheid.

Actiepunt 3

Nationale supportersclub van personen met een handicap

De clubs die reeds efficiënte toegankelijkheidsinspanningen leverden, deden dit op vraag van eigen supporters met een handicap. Het is echter belangrijk om fans te ondersteunen met een cluboverschrijdend initiatief. Fans On Wheels, een overkoepelende supportersclub, neemt die taak op zich in overleg met Intro en de ruimere werkgroep toegankelijkheid voetbal.

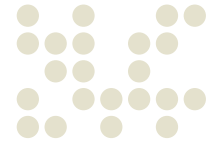
6

Nuttige adressen

6.1.

Vlaamse beleidsinstanties en organisaties

6.1.1. Domein Toegankelijkheid

Cel Gelijke Kansen in Vlaanderen

Boudewijnlaan 30
1000 Brussel
Tel.: (02) 553 58 46
Fax: (02) 553 51 38
E-mail: gelijkekansen@vlaanderen.be
Website: www.gelijkekansen.vlaanderen.be

Enter vzw

Belgiëplein 1
3510 Hasselt
Tel.: (011) 26 50 30
Fax: (011) 87 41 39
E-mail: info@entervzw.be
Website: www.entervzw.be

Intro vzw

Noorderlaan 4
1731 Zellik
Tel.: (02) 465 67 00
Fax.: (02) 466 70 38
E-mail: intro@inclusie.be
Website: www.inclusie.be

Toegankelijkheidsoverleg Vlaanderen

Sint-Jansstraat 32-38
1000 Brussel
Tel.: (02) 515 02 58
Fax: (02) 511 50 76
E-mail: info@toegankelijkheidsoverlegvlaanderen.be
Website: www.toegankelijkheidsoverlegvlaanderen.be

6.1.2. Domein Sport

Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media Arenberggebouw

Arenbergstraat 9
1000 Brussel
Tel.: (02) 553 69 77
Fax: (02) 553 69 70
E-mail: sport@vlaanderen.be
Website: www.wvc.vlaanderen.be/sport

Agentschap voor de Bevordering van de Lichamelijke Ontwikkeling, de Sport en de Openlucht recreatie (BLOSO)

Nieuw adres vanaf 1/02/08!!
Arenberggebouw
Arenbergstraat 5
Tel.: (02) 209 45 11
Fax: (02) 209 45 15
E-mail: info@bloso.be
Website: www.bloso.be

Vlaamse Trainersschool (VTS)

Sportkaderopleidingen gehandicaptensport
Nieuw adres vanaf 1/02/08!!
Arenberggebouw
Arenbergstraat 5
Tel.: (02) 209 47 24
E-mail: nicole.bossaerts@bloso.be
Website: www.bloso.be/public/trainer

Vlaams Bureau voor Sportbegeleiding (VLABUS)

Centraal secretariaat
Tel.: (09) 243 12 70
Fax: (09) 243 12 79
Huis van de Sport

Zuiderlaan 13
9000 Gent
E-mail: info@vlabus.be
Website: www.vlabus.be

Vlaams Instituut voor Sportbeheer en Recreatiebeleid (ISB vzw)

Plezantstraat 266
9100 Sint-Niklaas
Tel.: (03) 780 91 00
Fax: (03) 780 91 09
E-mail: secretariaat@isbvzw.be
Website: www.isbvzw.be

Vlaamse Sportfederatie (VSF vzw)

Zuiderlaan 13
9000 Gent
Tel.: (09) 243 12 90
Fax: (09) 243 12 99
Website: www.vlaamsesportfederatie.be

Stichting Vlaamse Schoolsport (SVS)

Leopold II-laan 184 D
1080 Brussel
Tel.: (02) 420 06 80
Fax: (02) 420 31 71
E-mail: svs@schoolsport.be
Website: www.schoolsport.be

6.2.

Adviesbureaus toegankelijkheid en provinciale diensten

6.2.1. Provincie Antwerpen

Centrum voor Toegankelijkheid

Provincie Antwerpen (CTPA)
Boomgaardstraat 22 bus 101
2600 Antwerpen (Berchem)
Website: www.provant.be/welzijn/toegankelijkheid

Adviesbureau toegankelijkheid

Tel.: (03) 240 56 47
Fax: (03) 240 61 62
E-mail: frank.keysers@welzijn.provant.be

Provinciaal steunpunt toegankelijkheid:

Tel.: (03) 240 56 52
E-mail: mariehelene.warrens@welzijn.provant.be

Sportdienst Provincie Antwerpen

Huis van de Sport
Boomgaardstraat 22 bus 1
2600 Antwerpen
Tel.: (03) 240 62 97
Fax: (03) 240 62 99
E-mail: koen.stas@sportdienst.provant.be
Website: www.provant.be/sport

6.2.2. Provincie Limburg

vzw Toegankelijkheidsbureau

Belgiëplein 1
3510 Hasselt
Tel.: (011) 87 41 38
Fax: (011) 87 41 39
E-mail: info@toegankelijkheidsbureau.be
Website: www.toegankelijkheidsbureau.be

Provinciaal Steunpunt Toegankelijkheid

Universiteitslaan 1
3500 Hasselt
Tel.: (011) 23 82 87
Fax: (011) 23 82 80
E-mail: toegankelijkheid@limburg.be
Website: www.limburg.be

Provinciale Sportdienst Limburg

Universiteitslaan 1
3500 Hasselt
Tel.: (011) 23 72 60
Fax: (011) 23 72 10
E-mail: rwasiak@limburg.be
Website: www.limburg.be/sport

6.2.3. Provincie Oost-Vlaanderen

Adviesbureau Toegankelijke Omgeving vzw (ATO)

Driegaaienstraat 160
9100 Sint-Niklaas
Tel.: (03) 776 10 59
Fax: (03) 766 13 21
E-mail: info@ato-vzw.be
Website: www.ato-vzw.be

Provinciaal Steunpunt Toegankelijkheid Dienst Welzijn

PAC Het Zuid
Woodrow Wilsonplein 2
9000 Gent
Tel.: (09) 267 75 85
Fax: (09) 267 75 99
E-mail: petra.van.poucke@oost-vlaanderen.be
Website: www.oost-vlaanderen.be

Provinciale Sportdienst Oost-Vlaanderen Dienst Sport Provincie Oost-Vlaanderen

Huis van de Sport
Zuiderlaan 13
9000 Gent
Tel.: (09) 243 12 42
Fax: (09) 243 12 49
E-mail: katrien.de.clercq@oost-vlaanderen.be
Website: www.oost-vlaanderen.be

6.2.4. Provincie West-Vlaanderen

West-Vlaams Bureau voor Gelijke Kansen en Toegankelijkheid vzw (Westkans)

Kerkhofstraat 1
8200 Brugge
Tel.: (050) 40 73 73
Fax: (050) 71 00 43
E-mail: info@westkans.be
Website: www.westkans.be

Provinciaal Steunpunt Toegankelijkheid

Koning Leopold III-laan 41
8200 Brugge
Tel.: (050) 40 34 76
Fax: (050) 40 31 07
E-Mail: toegankelijkheid@west-vlaanderen.be
Website: www.west-vlaanderen.be/gelijkekansen

Provinciale Sportdienst West-Vlaanderen

Doornstraat 114
8200 Brugge
Tel. (050) 40 76 86
Fax: (050)40 76 87
E-mail: erika.de_brabant@west-vlaanderen.be
Website: www.west-vlaanderen.be

6.2.5. Provincie Vlaams-Brabant

vzw Toegankelijkheidsbureau

Noorderlaan 4
1731 Zellik
Tel.: (02) 465 55 25
Fax: (02) 465 55 26
E-mail: info@toegankelijkheidsbureau.be
Website: www.toegankelijkheidsbureau.be

Provinciaal Steunpunt Toegankelijkheid

Provincieplein 1
3000 Leuven
Tel.: (016) 26 73 91
Fax: (016) 26 73 01
E-mail: alexander.leysen@vlaamsbrabant.be
Website: www.vlaams-brabant.be/levenenwonen/welzijn

Provinciale Sportdienst Vlaams-Brabant

Provincieplein 1
3000 Leuven
Tel.: (016) 26 76 57
Fax: (016) 26 76 51
E-mail: lieve.callens@vlaamsbrabant.be
Website: www.vlaamsbrabant.be

6.2.6. Sportdienst Vlaamse Gemeenschapscommissie

Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Leopold II-laan 178
1080 Brussel
Tel.: (02) 413 04 43
Fax: (02) 413 04 31
E-mail: brittawalraevens@vgc.be
Website: www.vgc.be/sportdienst

6.3. Organisaties voor een aangepast sportaanbod

Vlaamse Liga Gehandicaptensport (VLG vzw)

P/a Huis van de Sport
Zuiderlaan 13
9000 Gent
Tel.: (09) 243 11 70
Fax: 09 243 11 79
E-mail: info@vlg.be
Website: www.vlg.be

Recreatief Aangepast Sporten (Recreas vzw)

Sint-Jansstraat 32-38
1000 Brussel
Tel.: (02) 515 02 54
Fax: (02) 511 50 76
E-mail: info@recreas.be
Website: www.recreas.be

Vlaamse Federatie voor Sport en Recreatie in de Geestelijke Gezondheidszorg (Psylos vzw)

Valkerijgang 26
3000 Leuven
Tel.: (016) 22 04 15
Fax: (016) 23 24 55
E-mail: info@psylos.be
Website: www.psylos.be

Special Olympics Belgium (SOB)

van der Meerschenlaan 166b
1150 Brussel
Tel.: (02) 779 93 13
Fax: (02) 779 98 73
E-mail: sob@skynet.be
Website: www.specialolympics.be

Belgian Paralympic Committee (BPC vzw)

P/a Marathonlaan 1
1020 Brussel
Tel. - fax: (02) 478 66 14
E-mail: office@paralympic.be
Website: www.paralympic.be

6.4. Steunpunten van overheden

Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG)

Paviljoenstraat 9
1030 Brussel
Tel.: (02) 211 55 00
Fax: (02) 211 56 00
E-mail: info@vvsg.be
Website: www.vvsg.be

Vereniging van de Vlaamse Provincies (VVP)

Albertinaplein 2, bus 4
1000 Brussel
Tel.: (02) 512 11 52
Fax: (02) 502 46 80
email: vvp.studiedienst@vlaamseprovincies.be
Website: www.vlaamseprovincies.be

BIBLIOGRAFIE

Beleidsbrief Gelijke Kansen 2006-2007, Vlaams minister van Mobiliteit Sociale Economie en Gelijke Kansen.

Beleidsnota Sport 2004-2008, Vlaams minister van Cultuur, Jeugd, Sport en Brussel.

Beleidsnota Gelijke Kansen 2004-2009, Vlaams minister van Mobiliteit Sociale Economie en Gelijke Kansen.

Besluit van de Vlaamse Regering betreffende het prioriteitenbeleid zoals bepaald in artikel 2 van het decreet van 13 juli 2001 houdende de regeling van de erkenning en subsidiëring van de Vlaamse sportfederaties, de koepelorganisatie en de organisaties voor de sportieve vrijetijdsbesteding, Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, 13 januari 2006, BS 23 februari 2006.

Froyen H., Asaert C., Dujardin M., Herssens J., 'Ontwerpen voor iedereen-integraal & inclusief-Universal Design Toolkit', Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, uitg. Gelijke Kansen in Vlaanderen, Brussel, 2006.

Jooken K., Sermeus G. en Szedleski F., Hinder komt niet alleen van handicap. Enquête bij mensen met een handicap, in: Test-aankoop, nr. 505, januari 2007, blz. 16-20.

Ontwerp van Decreet houdende de subsidiëring van gemeente- en provinciebesturen en de Vlaamse Gemeenschapscommissie voor het voeren van een Sport voor Allen-beleid, Vlaams Parlement, 30 november 2006.

Vanlandewijck Y., Van de Vliet P., Gers B., Van Gestel J., Tack V., Determinanten van sportgedrag bij personen met een handicap in Vlaanderen, KULeuven-Onderzoekseenheid Adapted Physical Activity, januari 2004.

Verbelen J., Samoy E., Van Geel H., Vlamingen met een handicap of langdurige gezondheidsproblemen. Een verkennende schets van hun sociale positie en hun situatiebeleving aan de hand van concrete onderzoekscijfers, in: Stativaria nr. 34, maart 2005, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Brussel.

Vincke J., Cloes M., Meer samen, beter toegankelijk. De maatschappelijke kracht van de sport verkend, Koning Boudewijnstichting, 2004.

Oprichten van een G-afdeling in een sportclub, Provinciale Sportdiensten Antwerpen, Limburg, Oost-Vlaanderen, Vlaams-Brabant, West-Vlaanderen en de Vlaamse Gemeenschapscommissie, 2006.

Sportmogelijkheden voor personen met een handicap in Limburg, Provinciale Sportdienst Limburg, 2001.

COLOFON

Deze brochure is gerealiseerd in opdracht en met steun van de Vlaamse overheid, Gelijke Kansen in Vlaanderen.

Depotnummer

D/2008/3241/059

Redactie

Enter vzw, Vlaams Expertisecentrum
Toegankelijkheid

Eindredactie

Jan Vanhoecke, Bodycopy

Verantwoordelijke uitgever

Heidi Vander Poorten
Gelijke Kansen in Vlaanderen
Boudewijnlaan 30
1000 Brussel

Drukwerk

die Keure

Concept en vormgeving

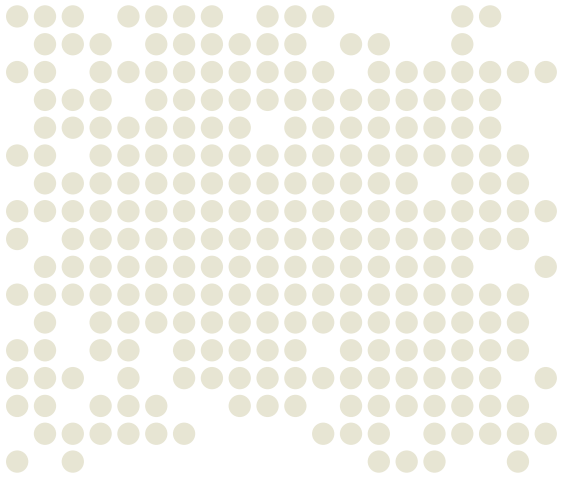
Filip Degryse | die Keure *Graphic Design*

Foto's

Coverfoto: André De Paepe
Martin Bex
Met medewerking van
Provinciale Sportdienst Limburg
Vlaamse Liga Gehandicaptensport

toegankelijkheid

Sport **zonder** grenzen

